

CONSILIUL JUDEȚEAN TULCEA

INSTITUTUL DE CERCETĂRI ECO-MUZEALE TULCEA

BIBLIOTECA
ISTRO-PONTICĂ

Seria
PATRIMONIUM

3

Inventarierea siturilor arheologice din județul Tulcea Studiu de caz: Mormintele tumulare I

EX PONTO

CONSILIUL JUDEȚEAN TULCEA
INSTITUTUL DE CERCETĂRI ECO-MUZEALE
TULCEA
DJCCPCN TULCEA

Autori:

Florin Topoleanu, Gabriel Jugănaru,
Cristian Micu, Sorin Ailincăi, Florian Mihail
Aurel Stănică, Iuliana Costea

**INVENTARIEREA SITURILOR ARHEOLOGICE
DIN JUDEȚUL TULCEA
STUDIU DE CAZ: MORMINTELE TUMULARE**

I

TULCEA

2008

Coperta 1 și 4: Morminte tumulare din județul Tulcea, foto - Valeriu Leonov

Acest volum a fost tipărit cu sprijinul financiar al DJCCPCN Tulcea,
director executiv prof. Axenia Hogeia

DTP&Layout: ing. Carmen Simionescu
Tipărit la SC INFCON SA - Constanța - 0241 580 527

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

TOPOLEANU FLORIN

INVENTARIEREA SITURILOR ARHEOLOGICE

DIN JUDEȚUL TULCEA STUDIU DE CAZ:

MORMINTELE TUMULARE / Florin Topoleanu,

Gabriel Jugănar, Cristian Micu - Constanța: Ex Ponto,
2007

ISBN: 978-973-644-735-8

I. JUGĂNARU, GABRIEL

II. MICU, CRISTIAN

94(498 Mormintele Tumulare)

ISBN: 978-973-644-735-8

Correspondența, schimburile de carte și comenzile se vor trimite la:

The correspondence, the book exchange and the orders could be sent to:

La correspondance, les échanges et toutes commandes seront envoyés au:

Editat de Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea

str. 14 Noiembrie, nr. 3, 820009, Tulcea, România

tel / fax: +40-0240-51.32.31; e-mail: icemtl@icemtl.ro

CUPRINS

Cuvânt înainte	5
Argument	7
Introducere	9
Legislația privind protejarea monumentelor, ansamblurilor și siturilor arheologice	11
Descrierea proiectului (Anexele 1-5)	29
Istoricul cercetărilor în județul Tulcea (Pl.I-XIV)	38
Catalogul mormintelor tumulare din județul Tulcea cartate în 2007 (Fig.1-27)	65
Încheiere	103
Abrevieri	104
Bibliografie	104
Publicațiile Institutului de Cercetări Eco - Muzeale Tulcea	109

CUVÂNT ÎNAINTE

Rolul inventarelor în managementul patrimoniului cultural este de multă vreme recunoscut. Ele sunt indispensabile pentru identificarea, interpretarea, conservarea și protejarea monumentelor istorice, siturilor arheologice și a componentei culturale a peisajelor și de aceea au un loc semnificativ în toate convențiile internaționale ce au drept obiect normele juridice menite să definească cadrul legislativ al protecției patrimoniului.

Convenția UNESCO din 1972 (*Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage*) a inclus obligația stabilită de către World Heritage Committee, ca fiecare stat participant să realizeze un inventar al moștenirii sale culturale naționale. Articolul 2 al Convenției Consiliului Europei de Protejare a Moștenirii Arhitecturale Europene (Granada, 1985) spune: „Pentru identificarea cu precizie a monumentelor, ansamblurilor de clădiri și siturilor ce trebuiesc protejate, fiecare parte trebuie să păstreze inventarele lor și lista evenimentelor care le amenință, să pregătească o documentație adecvată, în cel mai scurt timp posibil.” La fel, Articolul 2 din Convenția Consiliului Europei de Protejare a Patrimoniului Arheologic (*European Convention on the protection of the archaeological heritage* Valletta, 1992) cere fiecărei părți să realizeze “inventarele patrimoniului său arheologic și a monumentelor și zonelor protejate”. Contextul acestei importante convenții poate fi, de altfel, cercetat și în cadrul lucrării de față.

Inventarele sunt considerate și arme vitale în lupta împotriva comerțului ilicit cu obiecte de patrimoniu. Articolul 5 din *Convention on the Means of Prohibiting and Preventing the Illicit Import, Export, and Transfer of Ownership of Cultural Property* (elaborată în 1970) cere redactarea și păstrarea inventarelor proprietății culturale. În 1993 Consiliul Europei, îngrijorat de “situația în care se află inventarul mobil al moștenirii culturale din Europa centrală și estică”, a organizat o întâlnire interguvernamentală la Praga. Concluzia acestei întâlniri a fost: conservarea și protejarea moștenirii culturale mobile se află printre problemele pe care le au de rezolvat țările Europei de est și centrale; participanții au fost de acord că astfel de probleme pot fi rezolvate prin cooperare internațională efectivă, prin intermediul Consiliului Europei și în cooperare cu alte foruri internaționale, în special UNESCO, Uniunea Europeană și INTERPOL. Participanții au apreciat de asemenea “cât de

importantă este identificarea proprietăților culturale mobile” și au cerut redactarea sau completarea inventarelor, prevedere care se regăsește și în cea mai importantă inițiativă internațională care a avut ca scop combaterea comerțului ilicit cu bunuri culturale, Convenția UNIDROIT asupra Returnării Obiectelor Culturale Furate sau Exportate Ilegal (International Return of Stolen or Illegally Exported Cultural Objects) - 1995.

Lucrarea de față se constituie într-o inițiativă lăudabilă a **Institutului de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea**, inițiativă pe care ne-o dorim continuată și repetată pentru a putea avea o imagine de ansamblu a tumulilor dobrogeni. Prezentarea istoricului cercetărilor din județul Tulcea precum și descrierea acestui proiect s-au concretizat în realizarea de fișe de inventar pentru 102 tumuli, cuprinzând descrieri, fotografiile și hărți.

Realizarea acestei inventarieri prin utilizarea tehnologiilor moderne (GIS, GPS) nu face decât să crească valoarea acestui studiu. Informațiile publicate sunt constituite din attribute spațiale și descriptive, date ce se dovedesc a fi nu numai variate ci și consistente. La acestea se adaugă informațiile cu caracter științific, astfel încât constatăm bogăția și diversitatea care se ascunde sub numele generic de „tumuli“. Mai mult, suntem siguri, această lucrare se va dovedi extrem de utilă oricărui cercetător al acestei zone.

Prin această lucrare, de la concepție și până la prezenta ei editare, **Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea**, se dovedește încă o dată a fi în avangarda cercetării și documentării arheologice, într-o perioadă în care constatăm deplasarea accentului de la monumente și situri judecate izolat către cercetarea ansamblurilor tipologice, a legăturilor și a unității acestora cu peisajul în care ele se află plasate. Cu alte cuvinte, această lucrare marchează despărțirea de modelul idealist și romantic al cercetării și trecerea la etapa actuală dominată de ambiția unui management sustenabil a peisajului natural și istoric, înscriindu-se astfel în strategia Ministerului Culturii și Cultelor privind patrimoniul cultural prin încadrarea în obiectivul principal al inventarierii, atât de necesare și importante a bunurilor de patrimoniu.

Suntem siguri că publicarea acestei lucrări va constitui un exemplu ce va fi urmat cât mai repede și de alte muzee din țară.

Dr. Mircea Victor Angelescu
Director General DGPCN
Ministerul Culturii și Cultelor

ARGUMENT

„Mozaic” de cultură și civilizație, paradigmă a alterității etnice, lingvistice și culturale, model de conviețuire și respect pentru diferențele celui alt, nordul Dobrogei poate fi descris, în puține cuvinte, prin termeni din categoria cea mai/cel mai, în toate domeniile, specifică fiindu-i complementaritatea.

Toate datele despre cadrul geografic, istoria, etnografia, etnicitatea și religiile populațiilor care au viețuit și viețuiesc în această zonă, adună și „topesc” elemente, în alte locuri, antagonice.

Informațiile definitorii despre Dobrogea de Nord sunt:

- Dunărea și Marea;
- cel mai vechi pământ și cel mai nou pământ de pe teritoriul acestui continent (Munții Măcinului, de orogeneză hercinică și Delta Dunării);
- primul oraș menționat în scris de pe teritoriul României (Orgame, sec VII a.Chr, Capul Doloșman, Jurilovca);
- cel mai vechi teritoriu creștinat din România de astăzi (Apostolul Andrei, în sec. I p.Chr) și primii martiri atestați în țara noastră (Sf. Epictet și Astion, la Halmyris, în 290 p.Chr., Sfinții Attalos, Kamasis, Phillipos, Zottikos la Niculițel, în sec. IV-V p.Chr); singurul sfânt musulman din România (Sarî Saltuk Baba Dede, sec XIII, înmormântat la Babadag);
- 7.000 de ani de civilizație, începând de la cultura neolitică Hamangia până în prezent; așa se face că Dobrogea este plină de vestigii arheologice aparținând tuturor epocilor istorice, cele mai spectaculoase fiind cele din epoca clasică – cetățile greco-romane de pe țărmul de vest al Mării Negre și lanțul de fortificații al limesului roman timpuriu și târziu;
- locul natal pentru personalități ale științei și culturii românești: Grigore Moisil, George Georgescu, Alexandru Ciucurencu, Ion Jalea, Panait Cerna ș.a.

Se mai află aici și un „embrion” al Europei, Sulina, orașul din punctul cel mai estic al țării, loc pe unde, spun poeții, pribegște fantoma lui Ahile.

Volumul de față – util instrument de lucru pentru specialiștii în patrimoniul arheologic – inventariază și pune în valoare o parte din prețioasa

moștenire istorică pe care o poartă pământul dobrogean, răspunzând astfel uneia din direcțiile de acțiune ale strategiei Ministerului Culturii și Cultelor – completarea Repertoriului Arheologic Național.

Axenia Hoge

Director executiv D.J.C.C.P.C.N. Tulcea

INTRODUCERE

Tumulii sau movilele - după denumirea uzuală, sunt răspândiți pe tot teritoriul Dobrogei, reflectând crâmpieie din trecutul frământat al teritoriului istro-pontic: marea migrație indo-europeană, incursiunile scitice, civilizația getică, greco-romană și cea medievală timpurie. Toate aceste neamuri care s-au perindat sau au locuit statornic aici, și-au înmormântat semenii în impozante elevații de pământ, așezate fie de-a lungul unor drumuri, fie pe înălțimi, astfel încât să fie observate de la mare distanță, să impună respect și sentimentul permanent de sacralitate, față de cei ce își trăiau acolo somnul veșnic ...

Amenajarea unor astfel de monumente, indiferent de epocă sau perioadă istorică, era, fără îndoială, un efort considerabil. Sutele de metri cubi de pământ depuși deasupra mormintelor, în straturi alternante, unii tumuli fiind consolidați cu ringuri circulare și mantale de piatră, reflectă imensul efort investit și totodată importanța acordată defunctului.

Importante resurse umane și materiale au fost implicate în aceste ritualuri funebre menite, de multe ori, să omagieze și totodată să asigure celui decedat „o viață confortabilă” în lumea celor drepti.

Fiecare tumul este o adevărată pagină de istorie prin diversitatea riturilor și a ritualurilor funerare practicate. Totodată, pentru arheologi, aceste „complexe închise” pot conține elemente cronologice precise care contribuie semnificativ la datarea atât a acestor monumente cât și ale unor situri apropiate.

Astfel, pentru perioada marilor migrații indo-europene sunt specifici tumulii de mari dimensiuni, construiți simplu, numai cu straturi alternante de pământ, unde se aflau de regulă mai multe morminte de inhumație cu un inventar sărăcăcios compus din vase ceramice, unelte și arme din piatră, rareori podoabe și ocră roșu sau gălbui presărat pe defuncți – de aici și denumirea generică de „*ocromani*” dată acestor înmormântări.

Coloniștii greci vor aduce în Dobrogea și obiceiul înmormântării în tumuli, răspândiți în jurul marilor așezări urbane. Aceste construcții consolidate cu ringuri de piatră și uneori cu mantale din același material, acopereau morminte de incinerare, uneori cu un inventar bogat dar și cu resturile banchetului funerar petrecut cu această ocazie la locul înmormântării.

Mai apoi, incursiunile războinicilor sciți în teritoriile autohtonilor geți vor lăsa posterității tumuli cu ringuri de piatră unde aceștia erau inhumați

împreună cu echipamentul militar specific (săbii, topoare, pumnale - *akinakes*, săgeți, însemne ale puterii).

Geții vor prelua, atât de la coloniștii greci cât și de la războinicii sciți, o serie de elemente de rit și ritual la înmormântările în tumuli, practicând atât inhumarea cât și incinerarea, inventarul funerar al mormintelor reflectând fidel această perioadă de sincretism cultural.

Fără îndoială că cele mai spectaculoase amenajări tumulare aparțin epocii romane. Așezate de-a lungul drumurilor și în special în apropierea aglomerărilor urbane, aceste impunătoare construcții conțin, de regulă, mai multe înmormântări efectuate succesiv, după rituri și ritualuri diverse, în raport de importanța acordată defunctului. De la simple morminte de incinerare pe loc – de tip *bustum* – până la fastuoasele înmormântări în sarcofage - unele dintre acestea rămase intacte, avem imaginea unor practici funerare reprezentative pentru mentalitățile civilizației romane.

În fine, înmormântările cele mai târzii în tumulii din Dobrogea aparțin Evului mediu timpuriu, respectiv unor populații creștine care au preferat să își inhumeze morții în tumuli ridicați în epocă romană, prin perforarea mantalei, realizând astfel ceea ce numim astăzi „înmormântări secundare târzii”.

Majoritatea acestor monumente au avut de suferit. Unele au fost jefuite de-a lungul veacurilor de căutătorii de comori, dar cele mai multe au avut de suferit, paradoxal, în ultimele decenii; marile proiecte de amenajare și sistematizare funciară din perioada comunistă și în special „tehnologia de ultimă generație” folosită recent pe exploatațile agricole retrocedate după 1989, au condus la distrugerea totală sau parțială a numeroși tumuli.

În condițiile lipsei unor informații complexe cu privire la amplasarea, configurația și numărului tumulilor răspândiți pe teritoriul județului Tulcea, Institutul de Cercetări Eco-Muzeale, cu sprijinul Ministerului Culturii și Cultelor, a început în anul 2007 inventarierea acestor situri arheologice, proiect ce va avea o durată de cinci ani. Va urma, mai apoi, o altă etapă, cea de marcarea a tuturor tumulilor inventariați și de inițiere a unor demersuri de protejare a acestora prin începerea, după caz, a procedurilor de declarare a tumulilor ca monumente istorice și prin informarea (a câta oară ?) autorităților locale și a proprietarilor pe raza cărora se află aceste situri cu privire la drepturile și obligațiile ce le revin în vederea păstrării valoroaselor vestigii arheologice funerare.

LEGISLAȚIA PRIVIND PROTEJAREA MONUMENTELOR, ANSAMBLURILOR ȘI SITURILOR ARHEOLOGICE

Ultima „reformă agrară” efectuată după Revoluția din 1989 materializată în două legi organice: Legea 18/1991 și Legea 1/2000, a consfințit retrocedarea proprietăților funciare confiscate în timpul regimului comunist, inclusiv a terenurilor pe care se află majoritatea acestor situri arheologice.

Pe fondul abrogării legislației de protecție a patrimoniului din perioada comunistă și a aceste retrocedări cu toate drepturile dar și obligațiile noilor proprietari, a apărut necesitatea elaborării unor acte normative care să protejeze patrimoniul cultural imobil.

Astfel, până la apariția Legii 422/2000 a monumentelor istorice, o serie de acte normative (respectiv Legea fondului funciar nr. 18/1991, republicată, Ordonanța Guvernului nr. 68/1994 privind protejarea patrimoniului cultural național, aprobată prin Legea nr. 41/1995, Legea nr. 56/1998 privind aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 24/1997, Ordonanța Guvernului nr. 43/2000 privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național) au cuprins reglementări legislative pentru protejarea patrimoniului cultural național, indiferent de regimul de proprietate asupra terenului.

Astfel, **Constituția României**, aflată în vigoare din 1991 definește la art. 135, alin. 3: *„proprietatea publică aparține statului sau unității administrativ - teritoriale”*, iar la alin. 4 faptul că *„bogațiile de orice natură ale subsolului fac obiectul exclusiv al proprietății publice”*.

Legea fondului funciar nr. 18/1991, prin art. 5, delimitează pentru prima dată terenurile ce aparțin domeniului public: *„Aparțin domeniului public terenurile pe care sunt amplasate construcții de interes public, piețe, căi de comunicații, rețele stradale și parcuri publice, porturi și aeroporturi, terenurile cu destinație forestieră, albiile râurilor și fluviilor, cuvetele lacurilor de interes public, fundul apelor maritime interioare și al mării teritoriale, țărmurile Mării Negre, inclusiv plajele, terenurile pentru rezervații naturale și parcuri naționale, monumentele, ansamblurile și siturile arheologice și istorice, monumentele naturii, terenurile pentru nevoile apărării sau pentru alte folosințe care, potrivit legii, sunt de domeniul public*

ori care, prin natura lor, sunt de uz sau interes public. Terenurile care fac parte din domeniul public sunt scoase din circuitul civil dacă prin lege nu se prevede altfel. Dreptul de proprietate asupra lor este imprescriptibil”.

Legea autorizării construcțiilor nr. 50/1991 introduce reglementări cu privire la procedurile de autorizare a construcțiilor din ariile protejate:

„Art. 4. (a). Delegațiile permanente ale consiliilor județene, cu avizul primarilor, eliberează autorizații de construire în ariile protejate.

Art. 7. (b). Pentru autorizarea construcțiilor în arii protejate se va proceda astfel: în rezervațiile istorice sau de arhitectură, solicitantul va obține avizul Ministerului Culturii și al MLPAT.

Art. 22. În cazul săvârșirii de infracțiuni prevăzute la art. 21, organele de inspecție și de control prevăzute la art. 24, sunt obligate să sesizeze organele de urmărire penală.

Art. 24. Contravențiile prevăzute la art. 23 din prezenta lege se constată de către organele de control ale consiliilor județene și locale pentru faptele săvârșite în cadrul unităților administrativ-teritoriale. Controlul statului se exercită de către Inspecția de stat în construcții. Contravențiile pot fi constatate și de către organele de poliție”.

Ordonanța Guvernului nr. 68/1994 privind protejarea patrimoniului cultural național a reglementat protejarea monumentelor istorice și a stabilit responsabilități pentru instituțiile publice de specialitate:

„Art.13, 14, 15. La nivelul unităților administrativ-teritoriale, activitățile de protejare a monumentelor istorice și a bunurilor din patrimoniul cultural național mobil sunt îndeplinite de Direcția Monumentelor Istorice și de Direcția Muzeelor și Colecțiilor prin inspectoratele pentru cultură județene și oficiile pentru patrimoniul cultural național județene.

Art. 18, lit. c - Zonele de protecție a monumentelor istorice se stabilesc prin studii de specialitate întocmite prin grija Direcției Monumentelor Istorice din Ministerul Culturii, în colaborare cu: Ministerul Lucrărilor Publice și Amenajării Teritoriului, Ministerul Apelor, Pădurilor și Protecției Mediului, autoritățile administrației publice locale. Studiile vor fi analizate și aprobate de Comisia Națională a Monumentelor Istorice și vor fi incluse în documentațiile de urbanism și amenajare a teritoriului.

Instituirea a patru categorii de măsuri de protecție: curentă, specială, specifică și în cazuri bine justificate, măsuri deosebite de protecție.

Art. 20 (3). Bunurile culturale mobile descoperite ca rezultat al cercetărilor arheologice sistematice, precum și descoperirile fortuite sunt de drept proprietate publică, indiferent de regimul de proprietate asupra terenului din care acestea au fost recuperate.

Art. 30. Încălcarea prevederilor art.25 din prezenta ordonanță constituie contravenție și se sancționează cu amendă de la 200.000 la 2.000.000 lei. Neluarea, de către deținătorul monumentului istoric sau al bunului mobil clasat, a măsurilor de protecție ce i-au fost notificate, potrivit prevederilor art. 19 din prezenta ordonanță, constituie contravenție și se sancționează cu amendă de la 500.000 la 2.000.000 lei.

Constatarea contravențiilor de mai sus și aplicarea sancțiunilor sunt de competența organelor de specialitate ale Ministerului Culturii și, după caz, ale Ministerului de Interne.”

Legea minelor nr. 61/1998 se referă și la termenii, respectiv condițiile de exploatare a unor terenuri cu potențial istoric și arheologic:

„Art. 6 (8). Accesul la terenurile pe care sunt amplasate monumentele istorice, culturale - situri arheologice de interes deosebit, se face cu avizul organelor în drept.”

Legea proprietății publice nr. 213/1999 a introdus în domeniul public al statului, la art. 24: *„ansamblurile și siturile arheologice”*.

Legea nr. 422/18 iulie 2001 privind protejarea monumentelor istorice (republicată în MONITORUL OFICIAL nr. 938 din 20 noiembrie 2006) reglementează regimul juridic al monumentelor istorice de pe teritoriul României.

„Art. 3. Conform prezentei legi se stabilesc următoarele categorii de monumente istorice, bunuri imobile situate supraterran, subteran sau subacvatic:

a) monument - construcție sau parte de construcție, împreună cu instalațiile, componentele artistice, elementele de mobilare interioară sau exterioară care fac parte integrantă din acestea, precum și lucrări artistice comemorative, funerare, de for public, împreună cu terenul aferent delimitat topografic, care constituie mărturii cultural-istorice semnificative din punct de vedere arhitectural, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, științific sau tehnic;

b) ansamblu - grup coerent din punct de vedere cultural, istoric, arhitectural, urbanistic ori muzeistic de construcții urbane sau rurale care împreună cu terenul aferent formează o unitate delimitată topografic ce constituie o mărturie cultural-istorică semnificativă din punct de vedere arhitectural, urbanistic, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, științific sau tehnic;

c) sit - teren delimitat topografic cuprinzând acele creații umane în cadru natural care sunt mărturii cultural-istorice semnificative din punct de vedere arhitectural, urbanistic, arheologic, istoric, artistic, etnografic, religios, social, științific, tehnic sau al peisajului cultural.

Art. 12. (1) *Procedura de clasare se declanșează de către direcțiile pentru cultură, culte și patrimoniul cultural național județene, respectiv a municipiului București, astfel:*

1. *din oficiu, în următoarele situații:*

- a) *pentru bunurile imobile aflate în proprietatea statului sau a unităților administrativ-teritoriale;*
- b) *pentru bunurile imobile aflate în proprietatea cultelor religioase;*
- c) *pentru bunurile imobile descoperite întâmplător sau în cadrul unor cercetări arheologice sistematice;*

2. *la cererea sau, după caz, la propunerea:*

- a) *proprietarului bunului imobil, a muzeului municipal sau județean;*
- b) *primarului localității, a consiliului local sau județean, respectiv al Consiliului General al Municipiului București, pe al cărui teritoriu administrativ se află bunul imobil în cauză;*
- c) *Comisiei Naționale a Monumentelor Istorice sau Comisiei Naționale de Arheologie;*
- d) *asociațiilor și fundațiilor legal constituite, cu activitate în domeniul protejării monumentelor istorice.*

Art. 17. (1) *Monumentele istorice și zonele lor de protecție sunt evidențiate în planurile urbanistice generale și în toate celelalte documentații de urbanism și, respectiv, de amenajare a teritoriului.*

(2) *Calitatea de monument istoric este marcată în mod obligatoriu pe bunul imobil printr-un însemn amplasat de reprezentanții primăriei, în conformitate cu normele metodologice de semnalizare a monumentelor istorice.*

Art. 18. (1) *În sensul prezentei legi, prin declasare se înțelege procedura de radiere din Lista cuprinzând monumentele istorice a unui bun imobil sau numai a unei părți din acesta.*

(2) *Declasarea monumentelor istorice urmează aceeași procedură ca cea prevăzută pentru clasare. Ea este declanșată din oficiu în oricare dintre situațiile următoare:*

- a) *descărcarea de sarcină arheologică, în cazul siturilor arheologice, conform avizului Comisiei Naționale de Arheologie;*
- b) *disparația monumentului istoric.*

Art. 19. *Schimbarea grupei de clasare a monumentelor istorice se face potrivit procedurii prevăzute pentru clasare.*

Art. 20. (1) *Clasarea de urgență este procedura excepțională prin care un bun imobil aflat în pericol iminent de distrugere sau de alterare fizică este clasat în grupa A sau B, după caz, în vederea luării măsurilor urgente necesare pentru salvarea sa.*

(2) Solicitarea declanșării procedurii de clasare de urgență se face în termen de maximum 3 zile de la constatarea situației de urgență de către proprietar, primar sau de direcția pentru cultură, culte și patrimoniul cultural național județeană, respectiv a municipiului București; solicitarea se adresează Direcției Monumentelor Istorice.

(3) Împotriva ordinului de clasare de urgență proprietarul se poate adresa instanței de contencios administrativ.

(4) Până la soluționarea litigiului bunului imobil în cauză i se aplică dispozițiile art. 13 alin. (2)

Art. 38. (1) În scopul protejării monumentelor istorice proprietarii și titularii dreptului de administrare sau ai altor drepturi reale asupra monumentelor istorice sunt obligați:

- a) să întrețină, să folosească și să exploateze imobilul numai cu respectarea prevederilor prezentei legi și a obligației privind folosința monumentului istoric, conform art. 16;
- b) să asigure paza monumentelor istorice și să ia măsuri pentru apărarea împotriva incendiilor;
- c) să înștiințeze de urgență, în scris, direcția pentru cultură, culte și patrimoniul cultural național județeană, respectiv a municipiului București, precum și primarul orașului ori al comunei respective despre orice modificări sau degradări în starea fizică a monumentelor istorice deținute și aflate în teritoriul unității administrativ-teritoriale;
- d) să înștiințeze de urgență, în scris, direcția pentru cultură, culte și patrimoniul cultural național județeană, respectiv a municipiului București, precum și primarul orașului sau al comunei respective despre descoperirea întâmplătoare a oricăror construcții, elemente de construcții, a unor piese de inventar fix ori mobil sau a unui vestigiu arheologic necunoscut anterior, asigurând păstrarea descoperirilor în condițiile legii, până la sosirea delegatului instituției de specialitate, dar nu pentru mai mult de 15 zile;
- e) să asigure, în condițiile legii, accesul specialiștilor desemnați de Ministerul Culturii și Cultelor sau de direcțiile pentru cultură, culte și patrimoniul cultural național, în vederea constatării stării de conservare sau pentru efectuarea de cercetări, inclusiv arheologice, de expertizare a monumentelor istorice și pentru operațiunile de evidență;

- f) în cazul în care solicită descărcarea imobilului de sarcină arheologică, să finanțeze săpătura și cercetarea arheologică aferente;
- g) să obțină avizele prevăzute de lege pentru toate intervențiile prevăzute la art. 22;
- h) să asigure efectuarea lucrărilor de conservare, consolidare, restaurare, precum și a oricăror alte lucrări, conform prevederilor legale, numai de către persoane fizice sau juridice atestate în acest sens și să prevadă în contracte condițiile și termenele de execuție cuprinse în avizul de specialitate;
- i) să respecte toate condițiile și termenele de execuție cuprinse în avizul de specialitate atunci când execută ei înșiși lucrări de întreținere curentă sau orice alte intervenții, conform prevederilor prezentei legi;
- j) să permită, pe baza prevederilor contractuale, executarea intervențiilor asupra monumentelor istorice deținute, în cazul în care acestea sunt inițiate și finanțate de persoane juridice abilitate în condițiile prezentei legi;
- k) să permită montarea și să întrețină însemnul și sigla "Monument istoric";
- l) să obțină avizul direcției pentru cultură, culte și patrimoniul cultural național județene, respectiv a municipiului București, și să asigure pe propria răspundere condiții corespunzătoare de vizitare, fotografiere, filmare, reproducere și de publicitate în cazul în care, la solicitarea lor, proprietarii introduc monumentele istorice în circuit public;
- m) să comunice direcției pentru cultură, culte și patrimoniul cultural național județene, respectiv a municipiului București, orice schimbare a titularului dreptului de proprietate, de administrare sau a altor drepturi reale, după caz, asupra monumentelor istorice.

(2) În cazul în care, în îndeplinirea obligațiilor prevăzute la alin. (1), lit. e), proprietarii monumentelor istorice constată producerea unor pagube, aceștia au dreptul la o justă despăgubire, achitată în termen de 60 de zile de la constatare de către instituțiile care au realizat cercetarea sau expertizarea.

(3) Cu privire la înstrăinarea, închirierea sau concesionarea imobilelor monumente istorice proprietarii acestora au următoarele obligații:

- a) să înștiințeze în scris direcția pentru cultură, culte și patrimoniul cultural național județeană, respectiv a municipiului București, despre intenția de a înstrăina monumentul istoric, în vederea

- exercitării dreptului de preemțiune al statului sau, după caz, al unității administrativ-teritoriale, în condițiile prezentei legi;*
- b) să notifice viitorului proprietar, chiriaș sau concesionar regimul juridic al monumentului istoric pe care îl deține, precum și Obligația privind folosința monumentului istoric;*
- c) să înștiințeze în scris direcția pentru cultură, culte și patrimoniu cultural național județeană, respectiv a municipiului București, despre schimbarea proprietarului sau a administratorului în termen de 15 zile de la data încheierii contractelor, potrivit legii, și să transmită acesteia o copie de pe acte.*

Art. 39. (1) Pentru protejarea monumentelor istorice aflate în proprietatea privată a persoanelor fizice sau juridice statul sau autoritățile administrației publice locale, după caz, pot să asigure, la cererea proprietarilor, cu titlu gratuit, asistență științifică și de specialitate, în condițiile legii.

(2) Asistența prevăzută la alin. (1) se oferă pe baza convențiilor încheiate între părți, care stipulează condițiile de acordare, utilizare și de retragere a acesteia.

(3) Asistența din partea statului, respectiv a autorităților administrației publice locale, este acordată prin intermediul instituțiilor de specialitate din subordinea Ministerului Culturii și Cultelor, respectiv a instituțiilor de specialitate subordonate autorităților administrației publice locale.

(4) Asistența științifică se realizează prin acces la evidențele de specialitate privind monumentele istorice deținute, prin consultanță și prin elaborarea de cercetări, studii și expertize.

(5) Asistența științifică și de specialitate este asigurată de instituțiile abilitate prin prezenta lege, în conformitate cu prioritățile stabilite în strategia națională de protejare a monumentelor istorice.

(6) În cazul în care statul sau autoritățile publice locale acordă sprijin financiar, acesta constă în acoperirea parțială sau totală a costurilor studiilor și documentațiilor tehnice, precum și, după caz, ale lucrărilor de intervenție asupra monumentelor istorice.

Art. 40. (1) Contribuția financiară a statului, constând în sume alocate prin bugetul Ministerului Culturii și Cultelor cu destinația protejării monumentelor istorice, indiferent de deținător, poate să acopere total sau parțial costul lucrărilor de protejare a monumentelor istorice, în funcție de grupa în care acestea sunt înscrise în Lista cuprinzând monumentele istorice.

(2) Contribuția financiară a consiliilor județene, municipale, orașenești și comunale, după caz, poate să acopere integral sau parțial costul lucrărilor de intervenție asupra monumentelor istorice care fac parte din

grupa B, precum și, individual sau prin cofinanțare, costul lucrărilor de protejare a monumentelor istorice care fac parte din grupa A, aflate pe teritoriul unității administrativ-teritoriale respective.

(3) Contribuția financiară a statului și a autorităților administrației publice locale poate fi asigurată prin cofinanțare, precum și în parteneriat, inclusiv cu proprietarul sau cu alte persoane fizice sau juridice.

(4) Situațiile în care statul, respectiv autoritățile administrației publice locale, contribuie la acoperirea costurilor lucrărilor menționate la alin. (1)-(3), proporția contribuției statului, procedurile, precum și condițiile pe care trebuie să le îndeplinească proprietarul, altul decât statul, municipiul, orașul sau comuna, se stabilesc prin norme metodologice aprobate prin hotărâre a Guvernului, la propunerea Ministerului Culturii și Cultelor și a Ministerului Finanțelor Publice, în termen de 3 luni de la data intrării în vigoare a prezentei legi.

(5) În situațiile și în condițiile prevăzute la alin. (4), la data alocării sprijinului financiar în cuantumul contribuției statului sau a autorităților administrației publice locale asupra imobilului monument istoric în cauză se constituie o garanție imobiliară pentru o perioadă de 10 ani în favoarea statului, respectiv a unităților administrativ-teritoriale.

(6) Garanția imobiliară prevăzută la alin. (5) se recuperează în totalitate de la beneficiarul contribuției statului sau, după caz, a autorităților administrației publice locale, împreună cu dobânzile aferente, în situația în care bunul în cauză a fost înstrăinat de proprietar altei persoane decât statul sau autoritatea administrației publice locale înainte de împlinirea perioadei de 10 ani de la constituirea garanției imobiliare.

(7) Constituirea garanției imobiliare în favoarea statului sau a unităților administrativ-teritoriale este scutită de taxă de timbru.

(8) La data împlinirii termenului de 10 ani garanția imobiliară instituită asupra imobilului se stinge de drept.

Art. 41. (1) Pentru stimularea protejării monumentelor istorice, proprietarii persoane fizice care realizează pe cheltuială proprie, integral sau parțial, lucrări de întreținere, reparare, conservare, consolidare, restaurare, punere în valoare, precum și programe și proiecte culturale beneficiază, în condițiile legii, de reducerea cu minimum 50% a cuantumurilor impozitelor și a taxelor aferente acestor lucrări cuvenite bugetelor locale.

(2) Cheltuielile efectuate în condițiile prevăzute la alin. (1) sunt deductibile din baza de impozitare pe venitul global timp de 5 ani, în cuantum anual de 20 % din valoarea acestora.

Art. 42. (1) *Proprietarii de monumente istorice sunt scutiți în totalitate de plata impozitului pe clădirile care sunt monumente istorice, cu excepția spațiilor în care se desfășoară activități economice sau comerciale, potrivit legii.*

(2) *Pentru suprafața ocupată la sol de construcțiile care sunt monumente istorice nu se plătește impozitul pe teren.*

(3) *Potrivit legii, consiliile locale pot reduce impozitul pe suprafețele neconstruite ale terenurilor cu regim de monument istoric, în funcție de suprafața afectată și de perioada punerii monumentelor istorice la dispoziție publicului pentru vizitare, precum și instituțiilor specializate pentru cercetare.*

Art. 43. (1) *Sunt scutite de la plata taxelor de timbru persoanele fizice sau juridice care dobândesc prin moștenire un bun imobil clasat ca monument istoric, utilizat ca locuință sau pentru activități necomerciale, și care se angajează în scris la direcția pentru cultură, culte și patrimoniul cultural național în al cărei teritoriu de competență se află bunul imobil în cauză să execute, în termen de 12 luni, lucrările de restaurare și consolidare stabilite prin documentație tehnică aprobată și avizată în condițiile legii.*

(2) *În situații justificate și cu avizul direcției pentru cultură, culte și patrimoniul cultural național județene, respectiv a municipiului București, termenul prevăzut la alin. (1) poate fi prelungit o singură dată cu încă 12 luni.*

(3) *În cazul neîndeplinirii în condițiile și în termenele prevăzute la alin. (1) și (2) a obligațiilor asumate de proprietar la dobândirea bunului, precum și în cazul înstrăinării bunului înaintea efectuării sau încheierii lucrărilor de consolidare sau restaurare, taxa de timbru se recuperează prin direcția generală a finanțelor publice, pe baza notei de constatare a direcției pentru cultură, culte și patrimoniul cultural național județene, respectiv a municipiului București.*

(4) *Prevederile alin. (1) - (3) se aplică și celor care dobândesc prin donație un bun imobil clasat ca monument istoric.*

(5) *Înstrăinarea cu titlu gratuit sau oneros către stat sau către unitățile administrativ-teritoriale a monumentelor istorice este scutită de plata taxelor de timbru.*

Art. 44. *Proprietarii de monumente istorice sunt scutiți de plata taxei de autorizare a intervențiilor executate, în conformitate cu dispozițiile prezentei legi, asupra monumentelor istorice deținute, în cazul în care utilizează bunul imobil numai pentru activități necomerciale sau, în mod direct, numai pentru locuit.*

Art. 45. *Proprietarii imobilelor din zona de protecție a monumentelor istorice beneficiază de reducerea cu 50 % a taxelor de autorizare pentru lucrările pe care le finanțează și care sunt necesare pentru păstrarea integrității fizice și a cadrului construit sau natural al monumentelor istorice,*

astfel cum sunt ele reglementate prin documentația de urbanism sau de amenajare a teritoriului, aprobată pentru zona de protecție respectivă, sau prin avizul direcției pentru cultură, culte și patrimoniul cultural național județene, respectiv a municipiului București.”

- **Ordinul nr. 2314 al Ministrului Culturii și Cultelor privind aprobarea Listei Monumentelor Istorice.** Acest act normativ, în aplicarea prevederilor Legii 422/2001, a stabilit pe fiecare județ un inventar al monumentelor istorice. Județul Tulcea are incluse în Lista Monumentelor Istorice un număr de 563 de poziții, 52 dintre acestea fiind tumuli sau grupări de tumuli (vezi Anexa 2).

Alte reglementări specifice:

- **Ordinul Ministrului Culturii și Cultelor nr. 2072 din 03.07.2000** privind instituirea Registrului Arheologilor

- **Ordonanța nr. 43/2000** privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național - Republicare (M.O. nr. 951/24.11.2006)

- **Ordinul Ministrului Culturii și Cultelor nr. 2071 din 30.06.2000** privind instituirea Regulamentului de organizare a săpăturilor arheologice din România

- **Legea nr. 5 din 6 martie 2001** privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național - Secțiunea a III-a - zone protejate

- **Ordinul Ministrului Culturii și Cultelor nr. 2392/06.09.2004** privind instituirea Standardelor și Procedurilor arheologice

- **Ordinul Ministrului Culturii și Cultelor nr. 2458 din 21.10.2004** privind instituirea Regulamentului Repertoriului Arheologic Național

- **Registrul arheologilor din România** (baza de date on-line)

- **Ordinul Ministrului Culturii și Cultelor nr. 2214/27.09.2005** pentru aprobarea metodologiei de înscriere în Registrul Arheologilor

- **Ordinul Ministrului Culturii și Cultelor nr. 2426/27.12.2005** privind aprobarea normelor metodologice de înscriere a unor situri arheologice prioritare în Lista zonelor de interes arheologic național

- **Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2483 bis/2006** pentru instituirea modelelor ștampilelor, ale cererilor de autorizație, ale autorizațiilor, certificatelor, avizelor și fișelor tehnice necesare cercetării arheologice

- **Ordinul Ministrului Culturii și Cultelor nr. 2483/12.12.2006** privind aprobarea Listei cuprinzând zonele de interes arheologic prioritar

- **Ordinul Ministrului Culturii și Cultelor nr. 2065/09.02.2007** privind instituirea Programului Național de Cercetare arheologică și arhitecturală – „Centrul Istoric al Municipiului București”

- **Ordinul Ministrului Culturii și Cultelor nr. 2066/09.02.2007** privind Metodologia și Criteriile de finanțare pentru șantierele arheologice finanțate din bugetul Ministerului Culturii și Cultelor

- **Ordinul ministrului culturii și cultelor nr. 2103/2007** pentru aprobarea Metodologiei privind coordonarea activității de cercetare arheologică în siturile arheologice declarate zone de interes național

- **Codul Deontologic al Arheologilor din România**

- **Legea 150/1997** privind ratificarea Convenției europene pentru protecția patrimoniului arheologic (revizuită), adoptată la La Valetta la 16 ianuarie 1992, prin care România aderă la idealurile și principiile europene în domeniu. Având în vedere importanța acestui act normativ îl redăm integral în cele ce urmează :

*CONVENTIA EUROPEANĂ
pentru protecția patrimoniului arheologic (revizuită)*
— La Valetta, 16 ianuarie 1992 —*

PREAMBUL

Statele membre ale Consiliului Europei și celelalte state părți la Convenției culturale europene, semnatare ale prezentei convenții (revizuită), considerând că scopul Consiliului Europei este acela de a realiza o uniune mai strânsă între membrii săi, pentru a salvagarda și a promova idealurile și principiile care sunt patrimoniul lor comun, având în vedere Convenția culturală europeană semnată la Paris la 19 decembrie 1954, și îndeosebi articolele sale 1 și 5, având în vedere Convenția pentru salvagardarea patrimoniului arhitectural al Europei, semnată la Granada la 3 octombrie 1985, având în vedere Convenția europeană privind infracțiunile asupra bunurilor culturale, semnată la Delphi la 23 iunie 1985, având în vedere recomandările Adunării parlamentare referitoare la arheologie, îndeosebi recomandările nr. 848 (1978), nr. 921 (1981) și nr. 1.072 (1988), având în vedere Recomandarea nr. R (89) 5 referitoare la protecția și valorificarea patrimoniului arheologic în contextul operațiunilor de amenajare a teritoriului urban și rural, reamintind că patrimoniul arheologic este un element esențial pentru cunoașterea trecutului civilizațiilor, recunoscând că patrimoniul arheologic european, mărturie a unei străvechi istorii, este supus unor grave amenințări de degradare, atât prin înmulțirea marilor lucrări de amenajare, cât și datorită riscurilor naturale, săpăturilor clandestine ori lipsite de

caracter științific sau insuficientei informări a publicului, afirmând necesitatea de a introduce, acolo unde nu există, procedurile de control administrativ și științific care se impun și de a integra preocupările de protecție a patrimoniului arheologic în politicile de amenajare urbană și rurală și de dezvoltare culturală, subliniind că răspunderea pentru ocrotirea patrimoniului arheologic revine nu numai statului direct interesat, ci și tuturor țărilor europene, în vederea reducerii riscurilor de degradare și pentru a promova conservarea lui prin încurajarea schimburilor de specialiști și de experiență, constatând necesitatea de a completa principiile formulate de Convenția europeană pentru protecția patrimoniului arheologic, semnată la Londra la 6 mai 1969, ca urmare a evoluției politicilor de amenajare teritorială în țările europene,

au convenit asupra celor ce urmează:

Definirea patrimoniului arheologic

ARTICOLUL 1

1. Scopul prezentei convenții (revizuită) este de a proteja patrimoniul arheologic ca sursă a memoriei colective europene și ca instrument de studiu istoric și științific.

2. În acest scop, sunt considerate drept elemente ale patrimoniului arheologic toate vestigiile, bunurile și alte urme ale existenței omenirii în trecut a (ale) căror:

(i) salvagardare și studiu permit redarea evoluției istoriei omenirii și a relației sale cu mediul natural;

(ii) principale mijloace de informare le constituie săpăturile și descoperirile, precum și alte metode de cercetare asupra umanității și mediului înconjurător;

(iii) amplasare se situează în orice spațiu ce ține de jurisdicția părților.

3. În patrimoniul arheologic sunt incluse structurile, construcțiile, ansamblurile arhitecturale, siturile amenajate, mărturiile mobile, monumente de altă natură, precum și contextul lor, fie că se situează în sol sau sub apă.

Identificarea patrimoniului și măsuri de protecție

ARTICOLUL 2

Fiecare parte se angajează să pună în aplicare, potrivit modalităților specifice fiecărui stat, un regim juridic de protecție a patrimoniului arheologic, care să prevadă:

(i) ținerea unei evidențe a patrimoniului sau arheologic și clasarea unor monumente sau zone protejate;

(ii) constituirea unor rezervații arheologice, chiar fără vestigii vizibile la suprafață sau sub apă, pentru conservarea unor mărturii materiale care să poată fi studiate de către generațiile viitoare;

(iii) obligația pentru descoperitor de a semnală autorităților competente descoperirea întâmplătoare a unor elemente ale patrimoniului arheologic și de a le pune la dispoziție pentru examinare.

ARTICOLUL 3

În vederea ocrotirii patrimoniului arheologic și pentru garantarea semnificației științifice a operațiunilor de cercetare arheologică, fiecare parte se angajează:

(i) să instituie proceduri de autorizare și de control al săpăturilor și al altor activități arheologice, în scopul:

a) de a preveni orice săpătură sau deplasare ilicită a unor elemente ale patrimoniului arheologic;

b) de a asigura întreprinderea săpăturilor și a prospecțiunilor arheologice într-o manieră științifică și sub rezerva:

— folosirii unor metode de investigație nedestructive, ori de câte ori este posibil;

— ca elementele patrimoniului arheologic să nu fie exhumate în timpul săpăturilor sau lăsate expuse în timpul sau după efectuarea acestora fără luarea unor măsuri corespunzătoare pentru prezervarea, conservarea și gestiunea lor;

(ii) să vegheze ca săpăturile și alte tehnici potențial distructive să nu fie practicate decât de către persoane calificate și abilitate în acest scop;

(iii) să supună unei autorizări prealabile specifice, în cazurile prevăzute de legislația internă a fiecărui stat, folosirea detectoarelor de metale sau a altor echipamente de detecție sau procedee de cercetare arheologică.

ARTICOLUL 4

Fiecare parte se angajează să aplice măsuri de protecție fizică a patrimoniului arheologic, care să prevadă, în funcție de împrejurări:

(i) achiziționarea sau protejarea prin alte mijloace corespunzătoare, de către autoritățile publice, a spațiilor destinate constituirii unor rezervații arheologice;

(ii) conservarea și întreținerea patrimoniului arheologic, de preferință pe locul lui de origine;

(iii) amenajarea unor depozite corespunzătoare pentru vestigiile arheologice deplasate din locul lor de origine.

Conservarea integrată a patrimoniului arheologic

ARTICOLUL 5

Fiecare parte se angajează:

(i) să încerce concilierea și articularea cerințelor specifice ale arheologiei și, respectiv, ale amenajării teritoriului, urmărind ca arheologii să participe la:

a) elaborarea politicilor de planificare, în vederea stabilirii unor strategii echilibrate de protecție, conservare și punere în valoare a siturilor ce prezintă un interes arheologic;

b) derularea programelor de amenajare în diversele lor faze;

(ii) să asigure consultări sistematice între arheologi, urbaniști și specialiști în amenajarea teritoriului, pentru a permite:

a) modificarea planurilor de amenajare susceptibile de a altera patrimoniul arheologic;

b) acordarea timpului și a mijloacelor necesare efectuării unui studiu științific corespunzător asupra sitului, cu publicarea rezultatelor;

(iii) să vegheze ca studiile de impact asupra mediului și hotărârile ce rezultă din acestea să țină în întregime seama de siturile arheologice și de contextul lor;

(iv) să prevadă, în cazurile în care elemente ale patrimoniului arheologic au fost găsite cu ocazia unor lucrări de amenajare și când aceasta se dovedește posibil, conservarea “in situ” a acestor elemente;

(v) să facă astfel încât deschiderea pentru public a siturilor arheologice, îndeosebi amenajările pentru primirea unui număr mare de vizitatori, să nu aducă prejudicii caracterului arheologic și științific al acestor situri și al împrejurimilor lor.

Finanțarea cercetării și a conservării arheologice

ARTICOLUL 6

Fiecare parte se angajează:

(i) să prevadă un sprijin material din partea autorităților publice naționale, regionale sau locale, pentru cercetarea arheologică, în funcție de competențele lor;

(ii) să sporească mijloacele materiale la dispoziția arheologiei preventive:

a) dispunând măsuri corespunzătoare care să prevadă, în cazul marilor lucrări de amenajare publice sau private, suportarea integrală, din fonduri provenind din sectorul public sau, după

- caz, din sectorul privat, a costurilor oricărei operațiuni arheologice necesare, legate de aceste lucrări;
- b) incluzând în bugetele acestor lucrări, alături de studiile de impact impuse de preocupările privind mediul și amenajarea teritoriului, studiile și prospecțiunile arheologice prealabile, documentele științifice de sinteză, precum și comunicările și publicațiile complete asupra descoperirilor.

Colectarea și difuzarea informației științifice

ARTICOLUL 7

În vederea facilitării studiului și a difuzării cunoștințelor asupra descoperirilor arheologice, fiecare parte se angajează:

- (i) să realizeze și să actualizeze anchetele, inventarele și cartografia siturilor arheologice din spațiile supuse jurisdicției sale;
- (ii) să adopte orice dispoziții practice în vederea obținerii, în urma operațiunilor arheologice, a unui document științific de sinteză publicabil, prealabil necesarei difuzări integrale a studiilor specializate.

ARTICOLUL 8

Fiecare parte se angajează:

- (i) să faciliteze schimbul, pe plan național sau internațional, de elemente ale patrimoniului arheologic în scopuri științifice profesionale, dispunând, totodată, măsurile necesare pentru ca această circulație să nu aducă în nici un fel prejudicii valorii culturale și științifice a acestor elemente;
- (ii) să încurajeze schimburile de informații asupra cercetărilor arheologice și săpăturilor în curs de execuție și să contribuie la organizarea unor programe internaționale de cercetare.

Sensibilizarea publicului

ARTICOLUL 9

Fiecare parte se angajează:

- (i) să întreprindă acțiuni educative de natură a trezi și a dezvolta în opinia publică conștiința valorii patrimoniului arheologic, pentru cunoașterea trecutului și a pericolelor ce amenință acest patrimoniu;
- (ii) să promoveze accesul publicului la elementele importante ale patrimoniului său arheologic, îndeosebi la situri, și să încurajeze expunerea publică a unor bunuri arheologice selecționate.

Prevenirea circulației ilicite a elementelor patrimoniului arheologic

ARTICOLUL 10

Fiecare parte se angajează:

- (i) să organizeze schimbul de informații dintre autoritățile publice competente și instituțiile științifice asupra săpăturilor ilicite constatate;*
- (ii) să aducă la cunoștința forurilor competente ale statului de origine, parte la această convenție (revizuită), orice ofertă suspectă de a proveni din săpături ilicite sau din deturnare de la săpături oficiale, împreună cu toate precizările necesare relative la aceasta;*
- (iii) în ceea ce privește muzeele și alte instituții similare, a căror politică de achiziții este supusă controlului statului, să ia măsurile necesare pentru ca acestea să nu achiziționeze elemente de patrimoniu arheologic suspecte de a proveni din descoperiri necontrolate, din săpături ilicite sau din deturnări din săpături oficiale;*
- (iv) pentru muzeele și alte instituții similare, situate pe teritoriul unei părți, dar a căror politică de achiziții nu este supusă controlului statului:*
 - a) să le transmită textul prezentei convenții (revizuită);*
 - b) să nu precupețească nici un efort pentru a asigura respectarea de către aceste muzee și instituții a principiilor formulate în paragraful (iii) de mai sus;*
- (v) să restrângă, pe cât este cu putință, prin acțiuni educative, de informare, de vigilență și de cooperare, circulația elementelor patrimoniului arheologic provenind din descoperiri necontrolate, din săpături ilicite sau din deturnări din săpături oficiale.*

ARTICOLUL 11

Nici o prevedere a prezentei convenții (revizuită) nu aduce atingere tratatelor bilaterale sau multilaterale care există sau vor putea exista între părți, cu privire la circulația ilicită a elementelor de patrimoniu arheologic sau la restituirea lor proprietarului legitim.

Asistența tehnică și științifică mutuală

ARTICOLUL 12

Părțile se angajează:

- (i) să își acorde reciproc asistență tehnică și științifică constând în schimb de experiență și de experți în problemele relative la patrimoniul arheologic;*
- (ii) să favorizeze, în cadrul legislațiilor naționale de profil sau al acordurilor internaționale prin care sunt legate, schimburile de specialiști în conservarea patrimoniului arheologic, inclusiv în domeniul educației permanente.*

Controlul aplicării convenției (revizuită)**ARTICOLUL 13**

În scopul aplicării prezentei convenții (revizuită), un comitet de experți, instituit de către Comitetul Miniștrilor al Consiliului Europei în temeiul art. 17 al Statutului Consiliului Europei, este împuternicit să urmărească aplicarea convenției (revizuită) și, între altele:

(i) să supună periodic Comitetului Miniștrilor al Consiliului Europei un raport privind situația politicilor de protecție a patrimoniului arheologic în statele contractante ale convenției (revizuită) și aplicarea principiilor pe care aceasta le enunță;

(ii) să propună Comitetului Miniștrilor al Consiliului Europei orice măsuri vizând aplicarea prevederilor convenției (revizuită), inclusiv în domeniul activităților multilaterale în materie de revizuire sau de amendare a convenției (revizuită), precum și materie de informare a publicului asupra obiectivelor convenției (revizuită);

(iii) să facă recomandări Comitetului Miniștrilor al Consiliului Europei cu privire la invitarea unor state nemembre ale Consiliului Europei de a adera la prezenta convenție (revizuită).

Clauze finale**ARTICOLUL 14**

1. Prezenta convenție (revizuită) este deschisă spre semnare de către statele membre ale Consiliului Europei și alte state părți la Convenția culturală europeană.

Ea va fi supusă ratificării, acceptării sau aprobării. Instrumentele de ratificare, de acceptare sau de aprobare vor fi depuse la secretarul general al Consiliului Europei.

2. Un stat parte la Convenția europeană pentru protecția patrimoniului arheologic, semnată la Londra la 6 mai 1969, nu poate depune instrumentul său de ratificare, de acceptare sau de aprobare, dacă nu a denunțat sus-menționata convenție sau dacă nu o denunță simultan.

3. Prezenta convenție (revizuită) va intra în vigoare la 6 luni de la data la care patru state, dintre care cel puțin trei state membre ale Consiliului Europei, își vor fi exprimat consimțământul de a fi legate prin această convenție (revizuită), conform prevederilor paragrafelor precedente.

4. În cazul în care, în aplicarea celor două paragrafe precedente, efectele denunțării convenției din 6 mai 1969 și intrarea în vigoare a prezentei convenții (revizuită) nu ar fi simultane, un stat contractant poate declara, la depunerea instrumentului său de ratificare, de acceptare sau de aprobare, că

va continua să aplice convenția din 6 mai 1969 până la intrarea în vigoare a prezentei convenții (revizuită).

5. Prezenta convenție (revizuită) va intra în vigoare în oricare stat semnatar care își va fi exprimat ulterior consimțământul de a se considera legat de prevederile ei, la 6 luni de la data depunerii instrumentului de ratificare, de acceptare sau de aprobare.

ARTICOLUL 15

1. După intrarea în vigoare a prezentei convenții (revizuită), Comitetul Miniștrilor al Consiliului Europei va putea invita orice alt stat nemembru al Consiliului Europei, precum și Comunitatea Economică Europeană să adere la prezenta convenție (revizuită) printr-o hotărâre luată cu majoritatea de voturi prevăzută la art. 20, lit. d) din Statutul Consiliului Europei și cu unanimitatea reprezentanților statelor contractante care au drept de reprezentare în comitet.

2. Pentru orice stat aderent sau pentru Comunitatea Economică Europeană, în cazul aderării, convenția (revizuită) va intra în vigoare la 6 luni de la data depunerii instrumentului de aderare la secretarul general al Consiliului Europei.

ARTICOLUL 16

1. Orice stat poate menționa, cu ocazia semnării sau a depunerii instrumentului său de ratificare, de acceptare, de aprobare sau de aderare, teritoriul (teritoriile) la care se va aplica prezenta convenție (revizuită).

2. Orice stat poate extinde, în orice moment ulterior, printr-o declarație adresată secretarului general al Consiliului Europei, aplicarea prezentei convenții (revizuită) la orice alt teritoriu menționat în declarație. Convenția (revizuită) va intra în vigoare, în privința acestui teritoriu, la 6 luni de la data primirii declarației de către secretarul general.

3. Orice declarație făcută în temeiul celor două paragrafe precedente va putea fi retrasă, în privința oricărui teritoriu menționat în această declarație, printr-o notificare adresată secretarului general. Retragerea devine efectivă la 6 luni de la data primirii notificării de către secretarul general.

ARTICOLUL 17

1. Orice parte poate denunța, în orice moment, prezenta convenție (revizuită), adresând o notificare secretarului general al Consiliului Europei.

2. Denunțarea devine efectivă la 6 luni de la data primirii notificării de către secretarul general.

ARTICOLUL 18

Secretarul general al Consiliului Europei va notifica statelor membre ale Consiliului Europei, celorlalte state părți la Convenția culturală

europăeană, precum și oricărui stat sau Comunității Economice Europene, care a aderat sau care a fost invitat să adere la prezenta convenție (revizuită):

- (i) orice semnare;
- (ii) depunerea oricărui instrument de ratificare, de acceptare, de aprobare sau de aderare;
- (iii) orice dată de intrare în vigoare a acestei convenții (revizuită), în conformitate cu prevederile art. 14, 15 și 16;
- (iv) orice alt act, notificare sau comunicare având legătură cu prezenta convenție (revizuită).

Drept pentru care, subsemnații, legal autorizați în acest scop, au semnat prezenta convenție (revizuită).

Întocmită la La Valetta, la 16 ianuarie 1992, în limbile franceză și engleză, ambele texte având aceeași valabilitate, într-un singur exemplar care va fi depus în arhivele Consiliului Europei. Secretarul general al Consiliului Europei va transmite copii autentificate fiecărui stat membru al Consiliului Europei, celorlalte state părți la Convenția culturală europeană, precum și oricărui stat nemembru sau Comunității Economice Europene, invitat(ă) să adere la prezenta convenție (revizuită).

DESCRIEREA PROIECTULUI

Strategia Ministerului Culturii și Cultelor în domeniul arheologiei pentru perioada 2005-2008, are în cadrul obiectiv prioritar **Inventarierea siturilor arheologice ca modalitate primordială de protecție juridică a patrimoniului arheologic**. Astfel, pe baza unor solicitări (proiecte) bine fundamentate, au fost finanțate de către MCC începând cu 2006, o serie de activități care au contribuit la realizarea obiectivului prioritar descris mai sus.

Institutul de Cercetări Eco Muzeale a primit de la MCC în anul 2006 o finanțare de 50.000 lei pentru inventarierea a 25 situri arheologice de mari dimensiuni. Acest prim proiect a relevat existența unei categorii de situri arheologice – tumulii funerari – aflate în mare pericol. Prin urmare, în anul 2007 proiectul de inventariere a avut ca subiect exclusiv tumulii funerari. Contractul de cercetare arheologică nr. 22888 din 9.05 2007 încheiat între Ministerul Culturii și Cultelor și Institutul de Cercetări Eco-Muzeale din Tulcea, în valoare de 40.000 lei a permis finanțarea operațiunii de inventariere a tumulilor funerari din județul Tulcea, zona Baia, Jurilovca, Mihail Kogălniceanu.

Pentru inventarierea patrimoniului arheologic există în România două baze de date naționale: Repertoriul arheologic Național care cuprinde toate descoperirile arheologice de pe teritoriul României și Lista Monumentelor Istorice cu un capitol special dedicat arheologiei. Repertoriul Arheologic Național cuprinde informații referitoare la localizarea administrativă, regimul de proprietate, datarea și alte informații de interes științific, informații cartografice și topografice cu privire la siturile arheologice.

În vederea completării acestor informații era necesară extinderea acestor preocupări în ceea ce privește inventarierea patrimoniului arheologic și la nivel județean.

În anul 2007 au fost delimitați 102 tumuli din zona comunelor Baia, Ceamurlia de Jos, Jurilovca și Mihail Kogălniceanu, toate aceste situri fiind identificate cu dispozitive GPS, întocmindu-se o documentație minimală pentru fiecare tumul (numerotare, date cadastrale, descriere sumară); pe de altă parte s-a utilizat un sistem de inventariere informatizat pentru siturile arheologice, dezvoltat ca o aplicație Microsoft Access XP.

A. Descrierea aplicației informatice a proiectului *Repertoriul Arheologic al județului Tulcea*

Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea, prin contractul nr. 225 din 14 septembrie 2007, a angajat SC VANDERLAY SRL pentru furnizarea de servicii informatice în cadrul proiectului menționat mai sus.

Această aplicație are o structură care permite atât înregistrări de detaliu ale unor descoperiri arheologice, cât și introducerea unor informații generale referitoare la o anumită cercetare sau sit arheologic (Anexa 1).

Structura bazei de date este compusă din:

- 3 tabele principale: SIT, COMPLEX și OBIECT;
- alte tabele în care se pot introduce informații adiacente despre siturile arheologice (BIBLIOGRAFIE, CERCETARE, UNITĂȚI DE CERCETARE, LOCALITĂȚI, COORDONATE).

Baza de date este compatibilă cu Repertoriul Arheologic Național; există formulare de introducere și corecții pentru toate categoriile de informații precum și rapoarte (modele de listare) pentru toate categoriile de informații. Ca facilități și noutate menționăm că au fost create „module” de interogare pe un câmp sau pe două câmpuri (pentru tabelele de SIT, COMPLEX și OBIECT) precum și faptul că se pot face statistici pe tabelul de SIT.

Baza de date realizată cu această aplicație conține:

- 491 de fișe;
- 7 fișe de complex (7 fișe nou introduse în 2007);
- 57 fișe de obiect;
- 342 înregistrări pentru cercetare;
- 501 fișe bibliografice.

Pentru toate informațiile din baza de date 2006-2007 au fost făcute corecții și verificări.

La sfârșitul acestei etape baza de date conține toate informațiile despre siturile arheologice din *Repertoriul arheologic al județului Tulcea* – manuscris deținut de ICEM Tulcea, o parte din ele fiind completate cu informații din bibliografia de specialitate.

1. Documentație listată

1. FIȘE DE SIT – volum I – 1-150
2. FIȘE DE SIT – volum II – 151-300
3. FIȘE DE SIT – volum III – 301-450
4. FIȘE DE SIT – volum IV – 451-600
5. FIȘE DE SIT – volum V – 601-750
6. FIȘE DE SIT – volum VI – 751-850
7. FIȘE DE SIT – volum VII – 851-946
8. FIȘE DE COMPLEX – 1-26
9. FIȘE DE OBIECT – 1-107
10. TABEL CERCETARE
11. TABEL BIBLIOGRAFIE
12. STATISTICI
13. ANSAMBLURI – SITURI COMPONENTE
14. PREZENTAREA APLICAȚIEI - MANUAL DE UTILIZARE

2. Documentație pe CD

1. CD1 – Aplicația „Sistemul de inventariere a siturilor arheologice din județul Tulcea”, cu informațiile conținute până la 12.11.2007; documentația pdf. și doc. așa cum a fost ea listată pentru predare
2. CD2 - Aplicația “Sistemul de inventariere a siturilor arheologice din județul Tulcea” – fără înregistrări; manualul de utilizare a aplicației
3. CD3 – Arhiva proiectului: toate bazele de date intermediare, informații în diverse stadii de prelucrare.

Toată această documentație a fost predată în două exemplare, unul pentru Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea, celălalt pentru Ministerul Culturii și Cultelor.

B. Descrierea documentației topografice

Documentația topografică privind delimitarea siturilor arheologice din județul Tulcea a fost executată de SC GeoTopo SRL în baza contractului încheiat cu Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea, având ca scop delimitarea a 102 de situri arheologice din județul Tulcea.

În acest scop s-au realizat cele două etape ale lucrării și anume:

1. Etapa de teren

- în zonele unde a existat o rețea de sprijin, măsurătorile pentru delimitarea siturilor arheologice s-au efectuat cu stația totală REC ELTA MOD3, folosind punctele din rețeaua geodezică (Anexa 4 și 5);

- punctele radiate pe conturul siturilor s-au realizat cu reflectoare optice, centrate și omologate, astfel încât s-au realizat preciziile și toleranțele admise;

- delimitarea siturilor arheologice a fost realizată cu ajutorul specialiștilor arheologi de la ICEM Tulcea;

- acolo unde punctele geodezice din rețeaua de sprijin lipseau, s-au folosit aparatele GPS-SOKIA STRATUS pentru determinarea punctelor de ridicare a conturilor siturilor arheologice;

- toate datele au fost stocate cu ajutorul memoriilor magnetice, fiind ulterior, descărcate prin programe informatice speciale;

- pentru delimitarea siturilor arheologice s-au folosit cel puțin patru puncte geodezice (Anexa 3), prin metoda retro-intersecției.

2. Etapa de birou

Toate datele din memorie au fost descărcate cu programe adecvate în vederea efectuării calculului topografic cu ajutorul programelor CALTOP și TOPOSSYS. După întocmirea calculului s-au realizat schițele grafice, cu ajutorul programului MAPSSYS și s-au întocmit toate piesele ce formează documentația de delimitare a siturilor arheologice.

Documentația topografică conține următoarele piese:

1. Schița de delimitare a sitului arheologic la scările 1: 500; 1:5.000;
2. Inventar de coordonate ale punctelor de contur ale siturilor arheologice;
3. Plan de încadrare în zonă, pentru fiecare sit în parte, scara 1:5.000;
4. Schița rețelei de ridicare, cu coordonatele punctelor vechi și noi;
5. Carnetul de teren;
6. CD-ul cu formatul .dxf a întregii lucrări.

Echipa de implementare a proiectului

1. Dr. Florin Topoleanu, cercetător științific I – Director ICEM, responsabil proiect
2. Dr. Gabriel Jugănar, cercetător științific II – Director adjunct ICEM
3. Dr. Cristian Micu, cercetător științific II
4. Drd. Sorin Ailincăi, cercetător științific III
5. Drd. Florian Mihail, cercetător științific
6. Drd. Aurel Stănică, cercetător științific III
7. Costea Iuliana, muzeograf II
8. Costea George, muzeograf II

SISTEMUL DE INVENTARIERE A SITURILOR ARHEOLOGICE DIN JUDEȚUL TULCEA			
FIȘĂ DE SIT			
1 COD SIT	TL-160653-001a	Cod SIRUTA	160653
Localitate	Jurilovca		
Unit. adm. sup	Jurilovca	Județ	TL
Cod LMI 2004		Cod sit RAN	
Tip sit	mormânt tumular	Categorie sit	descoperire funerară
Nume sit	Mormânt tumular la Jurilovca		
Nume alternative			
Punct			
Alte den. - punct			
Reper	la V de localitate		
Reper hidrografic	Iacul Razelm		
Parcela cadastrală			
Regim proprietate	teren agricol privat	Proprietar	
Suprafața		Forma de relief	terasă
Perioada		Datare relativă	
Cultura		Faza culturală	
Stare conservare	precară		
Stratigrafie			
Descriere	T26 – la jumătatea distanței dintre Jurilovca și Vișina pe partea stângă (S) a șoselei ce unește cele două localități se află un tumul grav afectat de lucrările agricole; este posibil ca în scurt timp aceasta să dispară; greu de determinat diametrul și înălțimea.		
Observații			
Data descoperirii			
Design©2006 - VANDERLAY		02.06.2008	
INSTITUTUL DE CERCETĂRI ECO-MUZEALE TULCEA			

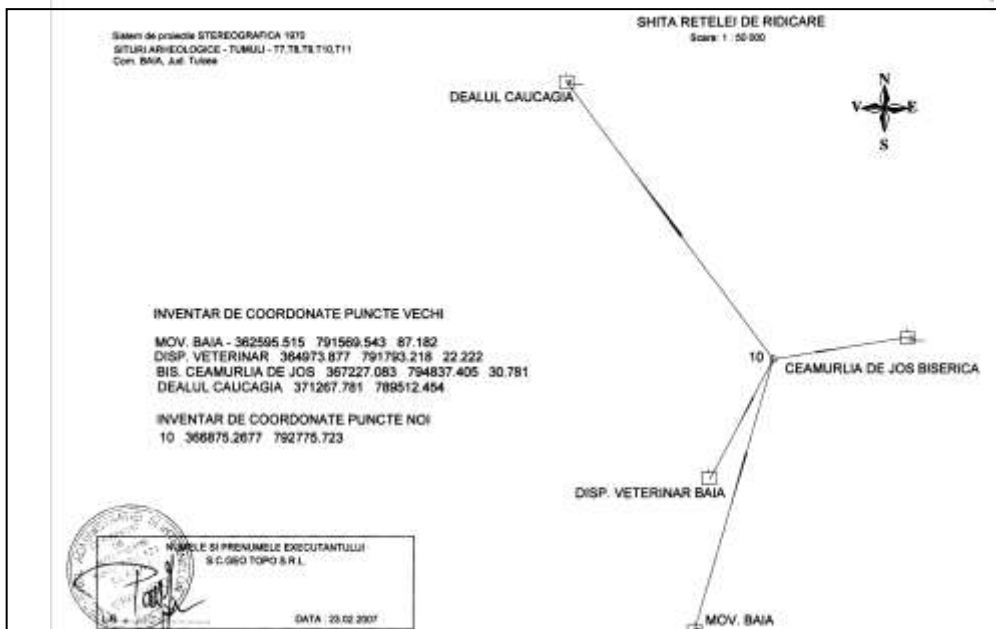
Anexa 2

Nr. crt.	Cod LMI 2004	Denumire	Localitate	Adresă	Datare
35	TL-I-m-A-05733.01	Aliniament de 3 tumuli (EV)	sat AGIGHIOL, comuna VALEA NUCARILOR	La 1 km NV de localitate	
36	TL-I-m-A-05733.02	Tumulii grupați (3)	sat AGIGHIOL, comuna VALEA NUCARILOR	La 1,3 km N-NV de localitate, pe versantul de V al văii Tulcea	
37	TL-I-m-A-05733.03	Aliniament de 11 tumuli (NS)	sat AGIGHIOL, comuna VALEA NUCARILOR	La 1,8 km N-NV de localitate	
38	TL-I-m-A-05733.04	Tumulii grupați (4)	sat AGIGHIOL, comuna VALEA NUCARILOR	La 1,6 km N de localitate	
39	TL-I-m-A-05733.05	Tumulii izolați (2)	sat AGIGHIOL, comuna VALEA NUCARILOR	La 1,5 km N de localitate, la 300 m E de Valea Tulcei	
40	TL-I-m-A-05733.06	Tumulii grupați (11)	sat AGIGHIOL, comuna VALEA NUCARILOR	La 1,6 km V de localitate	
41	TL-I-m-A-05733.07	Tumulii grupați (2)	sat AGIGHIOL, comuna VALEA NUCARILOR	La 2 km V de localitate	
42	TL-I-m-A-05733.08	Tumulii grupați (2)	sat AGIGHIOL, comuna VALEA NUCARILOR	La 4 km NV de localitate	
43	TL-I-m-A-05733.09	Tumulii grupați (3)	sat AGIGHIOL, comuna VALEA NUCARILOR	La 500-700 m S de localitate	
44	TL-I-s-A-05734	Situl arheologic de la Babadag	oraș BABADAG	La cca 1 km NE de Babadag	sec. V - VI p. Chr. Epoca romană
45	TL-I-m-A-05734.01	Fortificație romană	oraș BABADAG	La cca 1 km NE de Babadag	sec. V - VI p. Chr. Epoca romană
46	TL-I-m-A-05734.02	Așezare rurală	oraș BABADAG	La cca 500 m N de oraș, pe malul lacului Babadag	sec. II - VI p. Chr. Epoca romană
47	TL-I-m-A-05734.03	Așezare	oraș BABADAG	La cca 1 km NE de Babadag	sec. V - IV a. Chr. Lăcșne timpurii

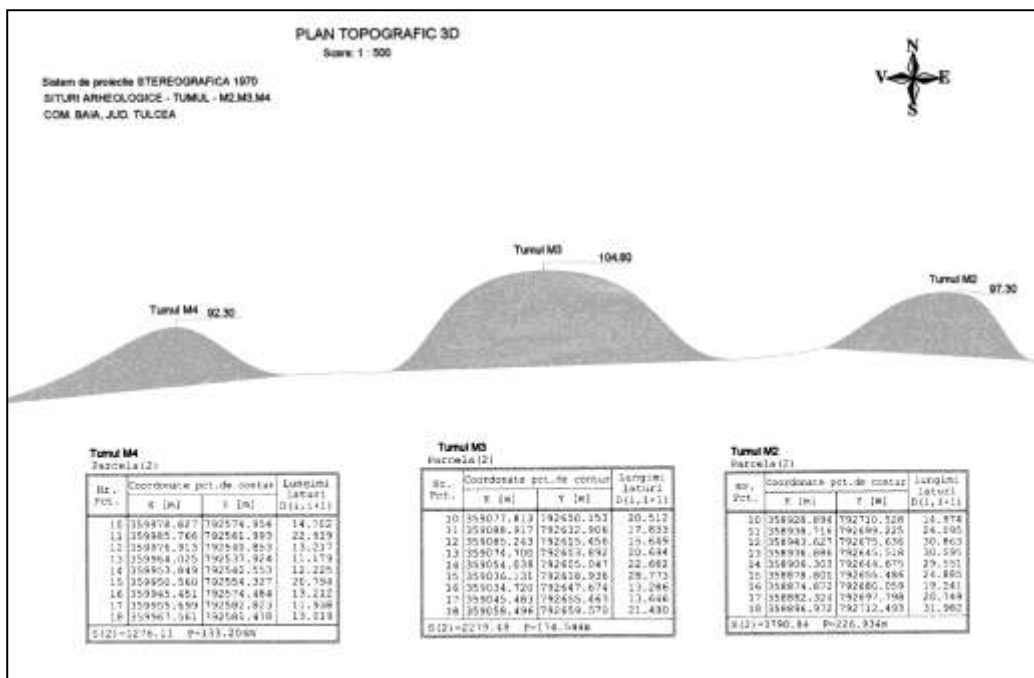
MINISTERUL CULTURII ȘI CULTELOR
INSTITUTUL NAȚIONAL AL MONUMENTELOR ISTORICE

5

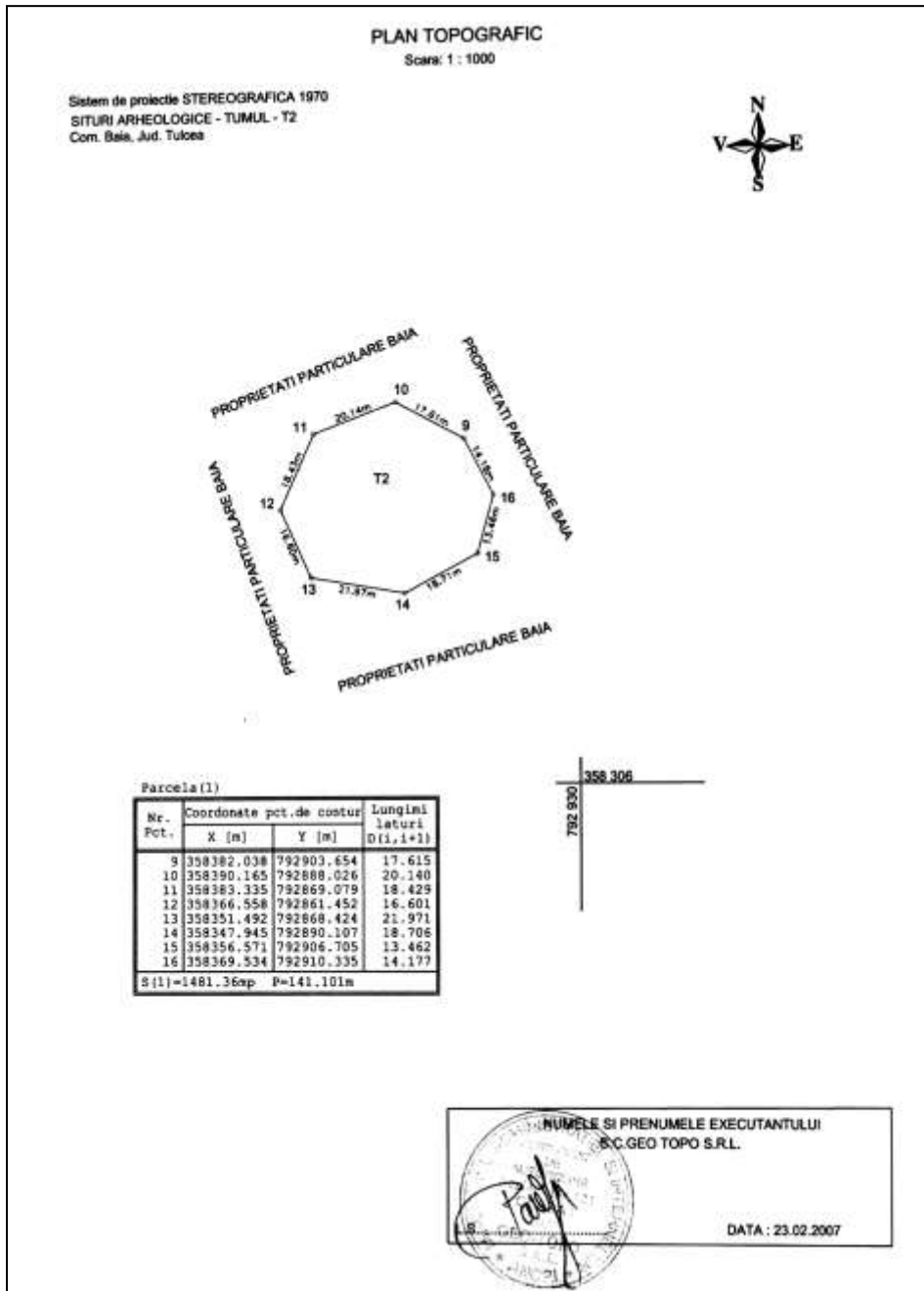
Anexa 3

Anexa 4

Anexa 5

ISTORICUL CERCETĂRILOR ÎN JUDEȚUL TULCEA

În cadrul acestui capitol vom prezenta o scurtă radiografie, din perspectivă cronologică, a cercetărilor realizate în complexele tumulare din județul Tulcea.

Primele informații din literatura de specialitate în legătură cu prezența tumulilor din teritoriul nord-dobrogean se regăsesc în însemnările lui Pamfil Polonic care a cercetat, în anul 1898, malul drept al Dunării de la Ostrov (jud. Constanța), până în Delta Dunării. Rezultatele acestei acțiuni se vor regăsi în lucrarea *Valurile (troianele), drumurile și cetățile romane din toate țările locuite de Români* premiată de Academia Română în 1917, rămasă, însă, nepublicată din lipsă de fonduri. În acest cadru, în apropierea cetății *Noviodunum* sunt menționate două „movilii uriașe de pe care ai o vedere adâncă peste ambele maluri ale Dunării și care ... serveau romanilor ca puncte de pază”. În vâlceaua dintre cele două complexe (cea dinspre apus, numită *Vizirtepe*) s-ar fi găsit un sarcofag de piatră.

Într-o nouă lucrare – apărută mult mai târziu – și care reprezintă în fapt un rezumat al celei menționate mai sus, se precizează că la sud de cetatea *Noviodunum* existau „multe movilii care conțin desigur morminte antice”².

Mai multe „movile”, aflate în nordul Dobrogei, au fost menționate într-o lucrare monografică publicată în anul 1904 de M. D. Ionescu. Informațiile autorului amintit trebuie luate în considerare selectiv, de vreme ce acesta folosește termenul atât pentru formele de relief cât și pentru creațiile antropice. Printre acestea recunoaștem câteva complexe funerare cercetate în ultimii ani ai sec. al XX-lea³. În acest context poate fi menționat că M. D. Ionescu a precizat poziția movilelor în raport cu formele de relief din apropiere, iar pentru unele a fost menționată altitudinea absolută.

Primele mențiuni din literatura de specialitate asupra cercetării unui tumul aflat pe teritoriul județului Tulcea se regăsesc într-un articol publicat, în 1925, de V. Pârvan în revista *Dacia*. Cercetătorul amintit fusese informat de distrugerea unui complex de acest tip – „un énorme tumulus plat” –, în

² Polonic 1935, 24.

³ Movila *Mocuța*, din apropierea satului Luncavița, ce apare în lucrarea lui M.D. Ionescu la pagina 106 în forma *Mocuca*, a fost cercetată în 1990 de I. Vasiliu – vezi Vasiliu 1995a.

apropierea localității Ceamurlia de Jos⁴, în timpul lucrărilor⁵ efectuate pentru amenajarea rambleului căii ferate Medgidia-Babadag-Tulcea (Pl. I/1). O parte a materialului arheologic descoperit cu această ocazie, reprezentat de numeroase fragmente ceramice, resturi umane, o măciucă din piatră și o mare statuie-menhir (Pl. I/2,3; II), a fost recuperată și oferită spre studiu arheologilor de către șeful de lucrări de pe acest tronson, inginerul N. Măinescu. Luând în considerare importanța deosebită a descoperirii, V. Pârvan a trimis în zonă doi membrii ai colectivului șantierului Histria, pentru a realiza o anchetă minuțioasă printre muncitori și un releveu al terenului „en surface comme en profondeur”.

Materialul arheologic a fost considerat ca reprezentând inventarul unui complex funerar, fără a fi făcută o diferențiere distinctă, pe epoci. Încă de la început s-a considerat că obiectele „appartiennent à une époque facilement datable”, analogiile avute la dispoziție indicând în opinia lui V. Pârvan o încadrare a complexului „plutôt à l'âge du bronze qu'à celui de la pierre, c'est-à-dire en tout cas à une période très tardive de l'énéolithique du Bas-Danube”.

Câteva rezerve asupra asocierii tuturor materialelor descoperite într-un complex arheologic unitar au fost menționate de I. Andrieșescu în cadrul unei conferințe susținute în 1928. Acesta preciza că statuia-menhir a fost „găsită împreună cu alte obiecte – fără a ști dacă chiar în același loc – într-un enorm tumul.”⁶. Referindu-se la atribuirea pieselor de la Ceamurlia de Jos unei perioade foarte târzii a epocii eneolitice, autorul menționat preciza că ingeniozitatea argumentării lui V. Pârvan în această problemă era „puțin ajutorată de felul în care s-a făcut însemnata descoperire”⁷. În opinia sa, exista posibilitatea ca ceramica să nu fi avut legătură „cu celelalte elemente ale descoperirii”⁸. Nu ar trebui uitat faptul că în conferința sa, I. Andrieșescu menționa că localizarea tumulilor din Dobrogea pe o hartă „de preferință cu ajutorul fotografierii din avion”⁹ ar facilita cercetarea lor.

O descoperire la fel de celebră ca cea de la Ceamurlia de Jos și cu siguranță una din cele mai importante de pe teritoriul României, a fost adusă la cunoștința lumii arheologice în 1931. În primăvara aceluși an, locuitorii satului

⁴ V. Pârvan (1925, 422) a precizat că descoperirea fusese făcută în apropierea localității Hamangia (actuala localitate Baia). Luând în considerare realitățile din teren, este evident că tumulul se afla mult mai aproape de Ceamurlia de Jos, fapt pus, de altfel, în evidență și de D. Berciu (1966, 119).

⁵ Lucrările amintite au fost realizate în anul 1924.

⁶ Andrieșescu 1928, 11.

⁷ Andrieșescu 1928, 12.

⁸ Andrieșescu 1928, 12.

⁹ Andrieșescu 1928, 11.

Agighiol au descoperit în *Movila lui Uță* mai multe obiecte de valoare¹⁰. Ca urmare a sesizării autorităților locale, I. Andrieșescu, directorul Muzeului Național de Antichități din București, a realizat o cercetare la fața locului. Cu această ocazie s-a constatat că în urma unor săpături clandestine a fost grav afectat un mormânt în tumul¹¹, cu ziduri din piatră. Mare parte a inventarului, în care se regăseau numeroase piese de metal, în special argint, intrase în posesia „căutătorilor de comori” iar pietrele fuseseră deja utilizate la construcțiile gospodărești din localitatea Agighiol.

În perioada 19 octombrie - 5 noiembrie 1931, I. Andrieșescu și D. Berciu au realizat o săpătură cu caracter de salvare a complexului funerar, context în care au fost recuperate unele obiecte pierdute în timpul jefuirii mormântului și au fost descoperite câteva piese *in situ*.

Andrieșescu a publicat, în legătură cu această descoperire, o serie de planșe, în cadrul celui de - Al VII-lea Congres Internațional de Antropologie și Arheologie Preistorică din 1937 și pregătea materialul necesar publicării unei monografii, lucru care, din păcate, nu s-a mai realizat¹².

În timpul celui de-al Doilea Război Mondial o parte din obiectele din complexul de la Agighiol au fost distruse iar altele au fost chiar pierdute¹³.

Un studiu complet al situației arheologice și al inventarului avut la dispoziție a fost publicat de D. Berciu în 1969, în lucrarea *Arta traco-getică*. S-a precizat că întregul complex de la Agighiol a avut două camere funerare cu ziduri din blocuri de piatră fasonată, la care ducea un *dromos* cu pereți din piatră. În camere s-ar fi găsit oasele unei persoane masculine și ale alteia feminine¹⁴. Sub mantaua aceluiași tumul a fost cercetată și o a treia cameră în care se găseau scheletele a trei cai, cu piese de harnașament. Inventarul conține și un coif de argint, pe alocuri aurit, două cnemide de argint, 99 perle din argint, doi cercei din aur, cinci *phiale* din argint, două pocale din argint, aplice de argint și de bronz, 100 vârfuri de săgeată, zăbale, câteva amfore grecești, un vas getic lucrat cu mâna și fragmente ceramice attice (Pl. III-IV). Se consideră că mormântul, încadrat în prima jumătate a secolului al IV-lea a.Chr., a

¹⁰ Berciu 1969, 33-76.

¹¹ Complexul funerar a fost, se pare, jefuit în două rânduri. Dacă pentru ultima „intervenție” de acest tip se știe că a avut loc în 1931, prima nu poate fi plasată în timp cu certitudine (aceasta ar fi avut loc în antichitate sau înainte de Primul Război Mondial).

¹² Berciu 1969, 34.

¹³ Din păcate, au fost pierdute chiar și clișeele și fotografiile făcute de I. Andrieșescu în timpul săpăturilor (Berciu 1969, 34).

¹⁴ Precizăm că nu avem cunoștință de existența unei analize antropologice a materialului osteologic din complexul de la Agighiol.

aparținut unei căpetenii locale getice, probabil aflată în fruntea unei „formațiuni social-politice unional tribale”¹⁵.

O atenție deosebită va fi acordată în literatura arheologică din România unei descoperiri făcută, întâmplător, în anul 1938 la Casimcea¹⁶ „à l’occasion du nivellement de l’angle d’un grand tertre”. Și în acest caz s-a realizat o anchetă printre cei care au avut o legătură mai mult sau mai puțin directă cu descoperirea complexului arheologic. Astfel s-a putut stabili existența unui mormânt de inhumație și conținutul inventarului său. O parte a acestuia din urmă a intrat în colecția Muzeului Național de Antichități, în timp ce scheletul și o altă parte a inventarului¹⁷ fuseseră preluate de N. Bonjug, persoană care se va regăsi, de altfel, printre organizatorii primei instituții muzeale din Tulcea în anii ce au urmat celui de Al Doilea Război Mondial¹⁸.

D. Popescu, care nu a exclus ipoteza apartenenței complexului funerar la o necropolă, a luat în considerare cercetarea completă a acestuia, lucru care însă nu s-a realizat din motive obiective. Deși o parte a arheologilor români a precizat că mormântul de inhumație a fost suprapus de o movilă¹⁹, există cercetători care contestă acest fapt, cele mai multe argumente în acest sens fiind formulate de Vl. Dumitrescu²⁰.

În legătură cu inventarul mormântului și încadrarea sa culturală există o bibliografie destul de bogată, cele mai multe discuții purtându-se în jurul sceptrului în formă de cap de cal²¹ (Pl. V), lucrat dintr-un calcar local, albicios și moale, care se exfoliază ușor, ce prezintă numeroase analogii pe un spațiu geografic apreciabil. Complexul de la Casimcea a fost atribuit unui grup timpuriu al mormintelor cu ocră²², unor comunități răzlețe ce au ajuns în

¹⁵ Berciu 1994. În legătură cu datarea mormântului de la Agighiol, P. Alexandrescu (1974) a precizat că acesta poate fi datat „au plus tôt, du milieu du IVe s.av.n.è”.

¹⁶ Popescu 1941.

¹⁷ Lista completă a inventarului funerar se regăsește în Dodd-Oprișescu, Mitrea 1983, 77-78. Acesta cuprinde 15 vârfuri de lance, trei lame de cuțit, cinci topoare, un gratoir, toate din silex, și un sceptru de piatră, în formă de cap de cal. Materialul litic achiziționat de Muzeul Național de Antichități București constă în nouă piese de silex și sceptrul din piatră – Păunescu 1970, 196.

¹⁸ Simion 2000a, XI-XII.

¹⁹ Popescu 1941, 85; Berciu 1954, 544; Comșa 1987, 66; Harțușe 2004-2005, 73.

²⁰ Vl. Dumitrescu a realizat împreună cu Gr. Florescu o cercetare la fața locului în vara anului 1940. În acest context, nu a fost identificată nici o urmă de tumul în curtea morii din Casimcea iar localnicii nu-și aminteau de existența unei movile în locația amintită. Mai mult, aceștia afirmau că oasele scheletului și obiectele de inventar fuseseră găsite la poala unui deal ce cobora până la moară – vezi Dumitrescu *et alii* 1954, 541.

²¹ Popescu 1941; Berciu 1954, *passim*; Dumitrescu 1955, *passim*; 1974, 259-260.

²² Păunescu 1970, 60. Autorul nu a exclus, totuși, atribuirea sa culturii Cernavodă I.

Dobrogea înainte de sosirea comunităților Cernavodă I²³, unui orizont Precernavodă I²⁴, culturii Cernavodă I²⁵ sau culturii Cernavodă II²⁶.

Perioada ce a urmat celui de-al Doilea Război Mondial

Cercetarea complexelor tumulare a fost influențată în această perioadă de înființarea Muzeului „Deltei Dunării”, instituție care a reușit – prin intermediul specialiștilor săi – să dezvolte proiecte de cercetare sistematică sau să intervină rapid în zonele în care patrimoniul arheologic a fost pus în pericol de intervențiile antropice din ce în ce mai numeroase.

Zonele în care au fost identificate și cercetate complexe tumulare

Identificarea și cercetarea complexelor arheologice de acest tip s-a făcut practic pe întreaga suprafață a județului Tulcea. Nu avem cunoștință de existența unui program pe termen lung destinat cercetării movilelor, care să includă și o planificare în funcție de criteriul zonal. Cercetările s-au concentrat în zonele de est, nord și centrală, mai puțin în cea de vest, ca o consecință firească a existenței în aceste spații a unor programe de cercetare sistematică sau a unor lucrări de interes public.

Tipul cercetării

Investigații aeriene

Un număr neprecizat de movile a fost remarcat pe fotografiile aeriene avute la dispoziție în anii '50 ai secolului trecut în zona cetății *Orgamé/Argamum* de lângă Jurilovca²⁷.

O acțiune aplicată în mod special complexelor tumulare a fost realizată de G. Simion în 1977²⁸. Obiectivul declarat al demersului său a fost acela al „stabilirii unei evidențe clare a movilelor distruse ... prin lucrările agricole”²⁹.

O parte a datelor înregistrate cu acest prilej a fost folosită de V. H. Baumann în interpretarea realităților de epocă romană din zona analizată. Acesta a subliniat avantajele folosirii metodei în cazul localizării rapide a

²³ Dumitrescu *et alii* 1983, 128.

²⁴ Harțuche 2004-2005, 82.

²⁵ Morintz, Roman 1968, 555-556; Comșa 1971, 18; Morintz 1980, 1467; Roman 1981, 28; Hașotti 1997, 130-131.

²⁶ Petrescu-Dâmbovița 1974, 73.

²⁷ Mănușcu-Adameșteanu 1992, 64, nota 34.

²⁸ Baumann 1983, n.266. Trebuie precizat că zborul a fost comandat de Muzeul „Deltei Dunării” Tulcea.

²⁹ Baumann 1983, 86.

complexelor arheologice aflate pe mari suprafețe de teren³⁰, amintind că „metodologic, fotografierea terenului precede, dar poate să și urmeze, cercetării de suprafață acolo unde reprezentările topo-arheologice nu sunt concludente”. Practic, în 1977, alături de alte obiective arheologice, în apropierea dealului Denistepe au fost identificate numeroase movile aplatizate. Deși rezultatele fotografiilor aeriene realizate în acel moment în nordul Dobrogei au fost apreciate drept „interesante”, nu au fost luate în considerare și limitele lor „datorate în mare măsură lipsei de experiență și de aparatură necesară”³¹.

Specialiștii Institutului de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea au realizat o serie de fotografii aeriene în nordul Dobrogei³².

Cercetări de suprafață

Specialiștii muzeului tulcean au organizat, într-o manieră mai mult sau mai puțin sistematică, cercetări de suprafață în zona nord-dobrogeană. În cadrul acestora au fost descoperite și numeroase complexe tumulare.

Motivele acestor cercetări au fost diferite:

a. în foarte puține cazuri identificarea movilelor a constituit motivul principal al acțiunii. Am putea aminti în acest context cercetările realizate de G. Simion în zona Tulcea-Sud – Agighiol – Sabangia³³;

b. planul de cercetare al instituției, care a luat în calcul, începând din anul 1976³⁴, identificarea siturilor arheologice de pe întreg teritoriul județului Tulcea. Fiecărui cercetător i-a fost încredințată o zonă de responsabilitate. Luând în considerare datele din arhiva ICEM Tulcea, această activitate a contribuit la identificarea celor mai multe complexe tumulare;

c. parte a fazelor de realizare și avizare a documentațiilor urbanistice;

d. marile lucrări de utilitate publică. Amenajarea diferitelor trasee ale gazoductului ce traversează teritoriul județului Tulcea a determinat organizarea unor ample cercetări, atât pe traseul propriu-zis cât și în zonele din apropiere, pe o distanță variabilă, determinată de regulă de realitățile arheologice. Această activitate a permis realizarea unor cercetări arheologice preventive în zonele afectate. Prima acțiune a fost realizată în anul 1987, iar ultima în anul 2000, în acest efort fiind implicat un număr important de cercetători. În acest context au fost identificate complexe tumulare aflate pe teritoriul localităților Jijila,

³⁰ Baumann 1983, 85-86.

³¹ Baumann 1983, 87.

³² Activități realizate în anii 2004 și 2007.

³³ Informație G. Simion, căruia îi mulțumim și pe această cale.

³⁴ Informație amabilă V.H. Baumann, căruia îi mulțumim și pe această cale.

Văcăreni, Luncavița, Isaccea, Telița, Poșta, Frecăței, Cataloi, Nalbant, Trestenic, Mihai Bravu, Satu Nou, Ceamurlia de Sus și Panduru.

Pentru orientarea în teren și localizarea complexelor arheologice au fost folosite hărți topografice aflate în arhiva instituției. Au fost luate în considerare amplasarea movilelor (cu raportare la principalele forme de relief, localități, drumuri de acces), dimensiunile (în majoritatea cazurilor valori relative ale diametrului și înălțimii, înscrise în intervale de toleranță semnificative) și starea de conservare (cauzele afectării complexelor arheologice. Un procent ridicat din complexele identificate au fost ulterior cercetate.

Cercetări arheologice preventive

În această categorie pot fi incluse cele mai multe cercetări realizate în complexele tumulare din nordul Dobrogei. În general, acestea au fost o consecință directă a intervențiilor cu caracter agricol, amenajărilor piscicole din Delta Dunării și a lucrărilor de utilitate publică.

Cercetările inițiate ca urmare a distrugerilor provocate de lucrările agricole – în a căror grupă includem și intervențiile determinate de „lucrările de îmbunătățiri funciare” – s-au desfășurat de-a lungul întregii perioade ce a urmat înființării instituției muzeale din județul Tulcea, pe o parte importantă din suprafața acestei unități administrative. Au fost cercetate complexe aflate în diferite stări de conservare. Această realitate a influențat, de altfel, și tehnicile de săpătură aplicate: în situația în care complexul funerar nu a fost serios afectat, s-a preferat metoda „clasică”, a delimitării a patru sectoare despărțite de martori perpendiculari³⁵ (Pl. VI); sunt cazuri în care o movilă serios afectată de intervențiile antropice a fost cercetată doar pe o parte a suprafeței sale³⁶. Pentru unele complexe au fost precizate, cu mai multă sau mai puțină exactitate, coordonatele topografice³⁷, detaliu destul de rar întâlnit în cercetările realizate în nordul Dobrogei.

Interesante, datorită zonei în care s-au desfășurat, sunt cercetările realizate în apropiere de Chilia Veche, în punctul *Ciorticut*. Ca urmare a unor lucrări necesare amenajărilor piscicole au fost săpate două movile în perioada 1984-1985. Este dificil să precizăm tehnicile de săpătură aplicate în acest caz,

³⁵ Această tehnică a fost aplicată în cazul săpăturilor de la Telița (Cantacuzino, Simion 1962), Niculițel, punctul *Bădila* (Simion 1977), Baia (Lăzurcă 1980), Tulcea-Sud (Simion 2003a, 17), Sarichioi – Movila 1 (Lungu, Mănucu-Adameșteanu 1995, 339-344; Simion 2003a), Zebil (Simion 2003a, 21-23), Enisala, punctul *La Băltiță* (Vasilii 2003-2004) etc.

³⁶ Tehnică de săpătură aplicată în cazul Movelei 2 de la Sarchioi (Lungu, Mănucu-Adameșteanu 1995, 344).

³⁷ Simion 2003a, 17, 20.

în absența oricărei mențiuni din literatura de specialitate avută la dispoziție³⁸. Numărul mormintelor cercetate este destul de mare, fără a se putea preciza cifra exactă, complexe fiind atribuite perioadei de tranziției la epoca bronzului, bronzului mijlociu³⁹ și perioadei medievale timpurii⁴⁰.

În grupa marilor lucrări de utilitate publică am inclus amenajarea traseelor gazoductului ce traversează zona de nord a Dobrogei, care a determinat realizarea unor cercetări preventive în câteva etape, din anul 1987 până în anul 2000. În acest context au fost cercetate complexe tumulare în preajma localităților Mihai Bravu⁴¹, Nalbant⁴², Poșta⁴³ (Pl. VII), Luncavița⁴⁴, Frecăței⁴⁵ etc.

Cercetări sistematice

În această grupă facem referire la cercetările de întindere și durată, executate conform unui proiect de cercetare multianual⁴⁶.

Ceamurlia de Jos (com. Ceamurlia de Jos)

Luând în considerare importanța problemelor ridicate de descoperirea menționată de V. Pârvan în articolul din revista *Dacia*, apărut în 1925, Academia Română a decis realizarea unor noi cercetări în apropierea localității Ceamurlia de Jos, desfășurate în perioada 1952-1955 în cadrul șantierului Histria⁴⁷. Alături de restul de movilă, rămas din perioada interbelică, a mai fost cercetat un complex tumular aflat în apropiere.

Autorii săpăturii au aplicat o tehnică de săpătură bazată pe trasarea și cercetarea unor șanțuri, casete și suprafețe în funcție de configurația terenului. În prima movilă⁴⁸ au fost identificate complexe funerare atribuite perioadei de tranziție la epoca bronzului sau epocii bronzului⁴⁹, a căror amenajare a afectat suprafața unei așezări aparținând culturii Hamangia. În cea de-a doua a fost descoperit un mormânt getic din sec. V-IV a.Chr., jefuit din antichitate.

³⁸ Vasiliu 1995b.

³⁹ Vasiliu 1995b, 73.

⁴⁰ Mănucu-Adameșteanu 1989, 429-430.

⁴¹ Vasiliu 1995c.

⁴² Vasiliu 2004, 14; Vasiliu 2008.

⁴³ Cercetări El. Lăzurcă (1987).

⁴⁴ Vasiliu 1995a; Vasiliu 1995d.

⁴⁵ Vasiliu 2004.

⁴⁶ OG 43/2000 privind protecția patrimoniului arheologic și declararea unor situri arheologice ca zone de interes național.

⁴⁷ Berciu 1966, 121.

⁴⁸ Pe locul movilei descoperite în 1924 au existat, se pare, două complexe tumulare (Berciu, Barnea 1994, 273).

⁴⁹ Pentru problema încadrării culturale a acestor complexe, vezi Morintz 1972.

Trebuie menționat că cercetările de la Ceamurlia de Jos sunt considerate importante datorită numeroaselor complexe neolitice cercetate, fapt ce a permis o mai bună definire a diferitelor aspecte ale culturii Hamangia.

Enisala (com. Sarichioi)

Pentru această localitate s-a precizat că cercetările arheologice, plasate în zona de contact dintre „câmpia piemontană” și dealurile din apropierea localității Visterna, „fac parte dintr-o complexă tematică, desfășurată pe durata a mai multor ani”⁵⁰.

Cercetările de la Enisala⁵¹, punctul *Valea Netului*, începute ca o intervenție cu scop de salvare, s-au desfășurat în perioada 1968-1976 și au avut drept obiectiv studierea unei necropole birituale⁵², cu morminte plane și tumulare. Complexele funerare erau grupate în două zone, fiecare cu o suprafață de aproximativ 4.000 mp, aflate pe versanții văii amintite. În zona de est au fost identificate șase movile, iar în cea de vest șapte. Cu toate că autorul cercetării a aplicat unele metode de cercetare și înregistrare avansate pentru acea perioadă, acesta nu a considerat, în mod surprinzător, necesară prezentarea lor. Doar în cazul necropolei plane a fost amintită realizarea unor secțiuni paralele, cu dimensiuni variabile. Din analiza studiilor și articolelor publicate ulterior se poate preciza că toate complexele au fost integrate într-un plan general al săpăturilor, în care au fost incluse și detaliile topografice ale terenului. Analiza documentației prezentate de autorul cercetării indică aplicarea unei metode clasice de săpătură a movilelor, cu păstrarea unor martori „în cruce”, înlăturați în etapa finală (Pl. VIII). Nu au fost menționate dimensiunile exacte ale fiecărui complex. S-a precizat doar că cea mai mare movilă cercetată are diametrul de 20 m și înălțimea, în raport cu solul antic, de 1,5 m (M 2-A), iar cea mai mică ar depăși 3 m în diametru. În schimb, G. Simion a fost interesat într-o mai mare măsură de starea de conservare a complexelor, stratigrafie, rit și ritual funerar (în funcție de acestea a fost realizată o tipologie a mormintelor), analiza inventarului descoperit, încadrarea sa culturală și cronologică. S-a precizat că descoperirile de la Enisala au adus o contribuție importantă la cunoașterea civilizației geto-dace din zona gurilor Dunării, „într-o perioadă de mari prefaceri sociale și politice” corespunzătoare sec. al IV-lea a.Chr.

Un punct în plus pentru proiectul de la Enisala este dat de prezentarea rapidă și „consistentă” a rezultatelor cercetării. Primul raport, susținut în cadrul

⁵⁰ Vasiliu 2003-2004, 124.

⁵¹ Simion 1971a; Simion 1974; Simion 2003b.

⁵² Simion 2006, 266.

Institutului de Arheologie București pe 19 ianuarie 1971, a fost urmat de o serie de studii și articole publicate în revistele de specialitate.

Orgamé - Argamum (Jurilovca, punct *Capul Dolojman*)

Cercetările din necropola tumulară (sec. VII-II a.Chr.) localizată la vest de incinta romano-bizantină a cetății de la Capul Dolojman (Pl. IX), pe o suprafață de 100 ha, au început în anul 1988 prin realizarea unui sondaj⁵³. Din 1990 explorarea arheologică a zonei menționate a intrat în planul de cercetări sistematice⁵⁴. Cercetarea a luat în considerare o problematică diversă⁵⁵, ce include organizarea spațiului necropolei, raportul dintre aceasta și spațiul locuit, observații privind ritul și ritualul funerar și diverse aspecte ale vieții cotidiene din *Orgamé*, reflectate în mobilierul funerar. În funcție de obiectivele imediate ale cercetării a fost utilizat un sistem de săpătură bazat pe trasarea și cercetarea unor secțiuni și casete cu dimensiuni variabile.

Proiectul de cercetare din punctul *Capul Dolojman* este important prin complexitatea sa, fiind unul dintre puținele cazuri în care cercetarea unei cetăți antice se desfășoară în paralel cu necropola din imediata sa apropiere.

Celic Dere (com. Frecăței)

Cercetările din necropola de la Celic Dere⁵⁶, aflată în apropierea localității Telița (com. Frecăței), au debutat în anul 1985 și continuă până în prezent. Pe o suprafață de aproximativ 4 ha au fost identificate 45 movile (Pl. X-XI). Necropola, ale cărei complexe au fost încadrate din punct de vedere cronologic în două etape succesive, prima în sec. VI-V a.Chr., iar cea de-a doua în sec. V-IV a.Chr.⁵⁷, beneficiază de o ridicare topografică iar complexele funerare cercetate au fost plasate în planul general al săpăturii. Autorii cercetării au realizat o confruntare a datelor de topografie cu cele rezultate în urma cercetărilor arheologice. Au fost urmărite probleme legate de dezvoltarea în timp a necropolei și de organizarea sa spațială, dimensiunile, structura și starea de conservare a complexelor, rit și ritual funerar. A fost acordată o atenție deosebită poziției inventarului în complexele funerare studiate.

Programul de cercetare de la Celic Dere a inclus și o colaborare la nivelul studiilor antropologice. Acestea s-au desfășurat într-un interval de timp redus, rezultatele fiind mai degrabă modeste. În singurul raport publicat în

⁵³ Lungu 2000, 101.

⁵⁴ Lungu 1995, 231.

⁵⁵ Lungu 1995; Lungu 2000; Lungu 2004; Mănuclu-Adameșteanu 2001, 63.

⁵⁶ Simion 2000b; Simion 2003c.

⁵⁷ Simion 2003d, 248.

România au fost precizate starea de conservare a unor schelete și prelevarea unor eșantioane de sol și oase destinate analizelor ADN⁵⁸.

Și în cazul acestui sit s-a putut realiza o cercetare concomitentă a unei așezări și a necropolei din imediata sa apropiere. În opinia autorului descoperirilor, în acest context, alături de aspectele de ordin material și social ale unei comunități, pot fi identificate „formele de manifestare spirituală legate de cultul morții”⁵⁹. Cunoașterea practicilor „de ordin ritual-funerar” ar da posibilitate realizării unei partajări între grupurile culturale și chiar definirea unui specific spiritual al etniilor.

Isaccea

Fără îndoială, cercetările din necropola romană de la Isaccea – în care se regăsesc atât complexe tumulare, cât și morminte plane – nu se înscriu în categoria celor sistematice, dacă luăm în considerare cadrul strict al definiției menționate mai sus. Cercetarea complexelor funerare s-a realizat în diferite etape, despărțite de intervale de timp variabile. Existența mai multor campanii de săpături în cadrul aceluiași sit ne determină să prezentăm problematica sa într-un cadru relativ unitar.

Primele cercetări, determinate de lucrările de amenajare a teritoriului în vederea înființării unei pepiniere, au fost realizate de E. Bujor și G. Simion în 1958⁶⁰, prilej cu care au fost săpate șase movile.

Cauze similare au condus la cercetarea a încă 12 movile în anii 1979-1980. Alături de complexele funerare romane⁶¹ au fost identificate morminte din perioada medievală timpurie⁶². Extinderea cercetărilor pe o suprafață mult mai mare în raport cu cea din 1958 și rezultatele studiilor de „foto-interpretare arheologică” realizate anterior de Al. S. Ștefan, au fost considerate de G. Simion drept elemente suficiente pentru întocmirea unei schițe topografice a spațiului în care se regăsește necropola de la Isaccea împărțită astfel în trei zone, numite convențional A, B și C.

În anul 1987 a fost cercetată o nouă movilă, în punctul *Groapa Cailor*, „în apropierea*tabiei* turcești ce se situează la est de castrul roman”⁶³ (Pl. XII).

⁵⁸ Rowlett 1997.

⁵⁹ Simion 2003e, 214.

⁶⁰ Bujor, Simion 1961.

⁶¹ Simion 1984.

⁶² Vasiliu 1984.

⁶³ Simion 2008.

Ultimele două etape din cercetarea necropolei de la Isaccea s-au desfășurat în anii 1980-1982 și 1990, obiectivul ales fiind de această dată movila M_{xxx}⁶⁴ (Pl. XIII).

În general, nu există diferențe prea mari în modul de cercetare a complexelor tumulare de la Isaccea. Aproape în fiecare caz s-a precizat starea lor de conservare, o mai mică atenție fiind acordată dimensiunilor. Tehnicile de săpătură au fost, se pare, cele clasice, iar probleme abordate privesc ritul și ritualul funerar și inventarul complexelor⁶⁵.

Cercetarea unor complexe tumulare nu se înscrie neapărat în categoriile menționate mai sus. Aceasta a putut fi determinată de interesul manifestat de cercetători pentru unele zone arheologice sau de alegerea unei anumite teme de cercetare. În acest context pot fi incluse săpăturile realizate de G. Simion pe grindurile din Delta Dunării⁶⁶, în apropierea localității Dunavățul de Sus (com. Murighiol)⁶⁷ și la Sabangia⁶⁸ (Pl. XIV).

Descoperiri întâmplătoare

În această categorie am inclus câteva descoperiri realizate în afara unei cercetări de specialitate.

O descoperire întâmplătoare, făcută în 1955 la 2 km nord-vest de Jurilovca, în spatele promontoriului Dolojman, a fost semnalată de V. Canarache. Acesta menționa prezența a 100 de amfore, datate în prima jumătate a sec. al IV-lea a.Chr., ce alcătuiau ringul unui mormânt distrus în urma unor arături profunde⁶⁹. De asemenea, la Zebil, punctul *Movila Săpată*, „în urma intervențiilor nesistematice” din anul 1961 au fost recuperați doi cercei de buclă⁷⁰.

Importanța problematicii tumulilor, acumularea unei cantități semnificative de informații a determinat o mai mare implicare a grupului de arheologi din nordul Dobrogei în activitatea de valorificare a cercetărilor realizate de-a lungul timpului⁷¹. Unii dintre aceștia au devenit membri activi ai

⁶⁴ Simion 1994-1995.

⁶⁵ Simion 1996.

⁶⁶ Simion 1971b.

⁶⁷ Simion 1995

⁶⁸ Simion 2003a, 17-20.

⁶⁹ Lungu 1992, 69.

⁷⁰ Vasiliu 2003-2004, 124.

⁷¹ În acest context trebuie menționate contribuțiile cercetătorilor I. Vasiliu, în a cărui teză de doctorat – *Bronzul timpuriu și mijlociu la Dunărea de Jos* –, rămasă, din păcate,

Comisiei a XXX-a – de studiere și protecție a monumentelor funerare – din cadrul *Uniunii Internaționale de Studii Pre- și Protoistorice* (U.I.S.P.P), cea mai mare organizație de specialitate din lume. Nu este lipsit de importanță să menționăm că primul președinte al comisiei amintite a fost, între 1996-2000, dr. Gavrilă Simion, fost director al Institutului de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea.

De asemenea, în 1995, în România, la Tulcea, s-a înființat *Asociația de Studii pentru Arheologie Funerară* (A.S.A.F.) în cadrul căreia problema tumulilor ocupă un loc important. De altfel, cel de - Al doilea Colocviu Internațional de Arheologie Funerară organizat la Tulcea a fost consacrat mormintelor tumulare din epoca fierului din sud-estul Europei.

Concluzii

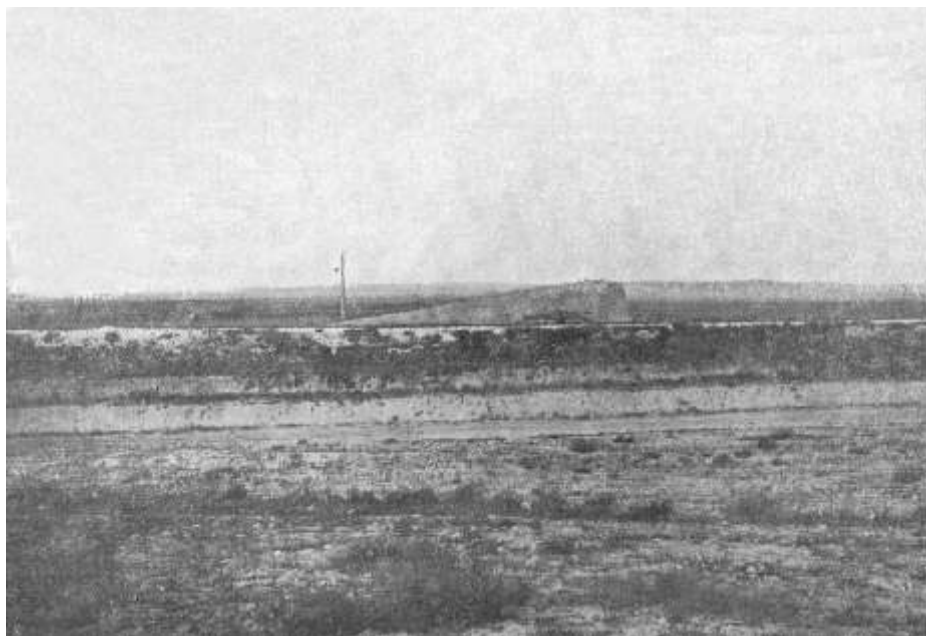
Luând în considerare elementele de conținut ale analizei prezentate în această lucrare, se poate afirma că studiul tumulilor a constituit una din direcțiile de cercetare a specialiștilor interesați de realitățile arheologice din spațiul nord-dobrogean, activitate desfășurată, cu intermitențe de-a lungul unei perioade importante de timp.

Deși nu a fost structurat un program unitar de cercetare a tumulilor la nivelul întregii zone, complexele funerare de acest tip au fost incluse printre obiectivele unor proiecte puse în aplicare pe teritoriul județului Tulcea.

Se pot observa, în timp, evoluții calitative din punct de vedere al metodelor de cercetare a complexelor și al modului de interpretare a materialului arheologic rezultat. O importanță deosebită o are publicarea imediată a informației, atât în cuprinsul simplelor rapoarte de săpătură, cât și în lucrările de sinteză.

Ne exprimăm certitudinea că proiectul dezvoltat de actuala echipă a Institutului de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea va impune o nouă viziune asupra manierei de abordare a studiului complexelor tumulare.

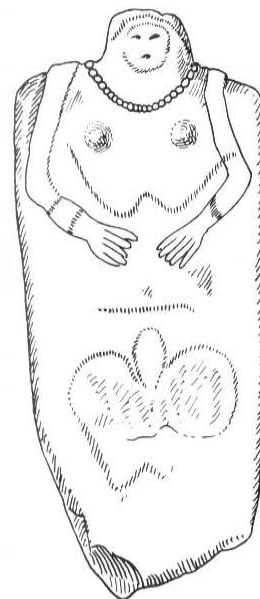
nepublicată, se regăsește o mare parte a complexelor tumulare atribuite epocii bronzului cercetate în județul Tulcea, V. Lungu, cu analize în problema tumulilor din necropola cetății *Orgame/Argamum* și, desigur, G. Simion.

1

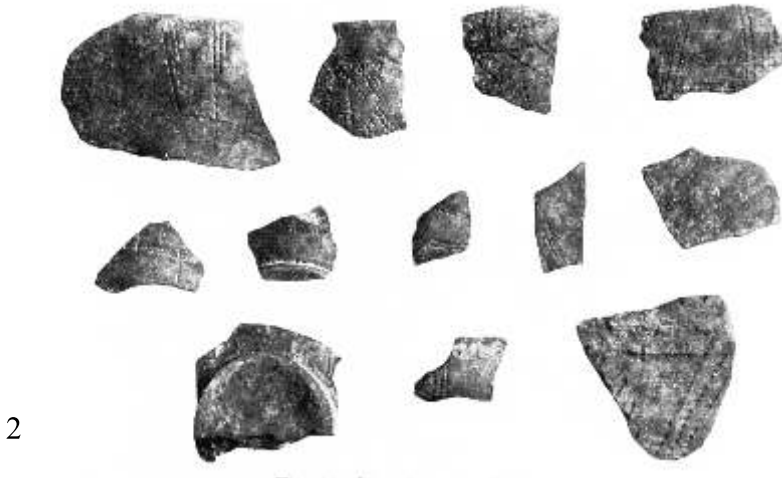
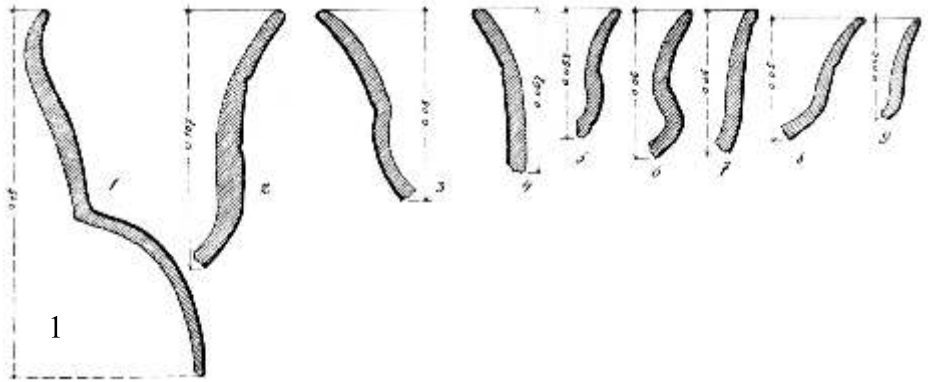
2

3

Pl. I. Ceamurlia de Jos

1. Tumulul afectat în timpul lucrărilor de amenajare a rambleului căii ferate;
2. Maxilar inferior descoperit în tumul (*apud* Pârvan 1925);
3. Statuie-mehnir descoperită în tumul (*apud* Dumitrescu 1974).

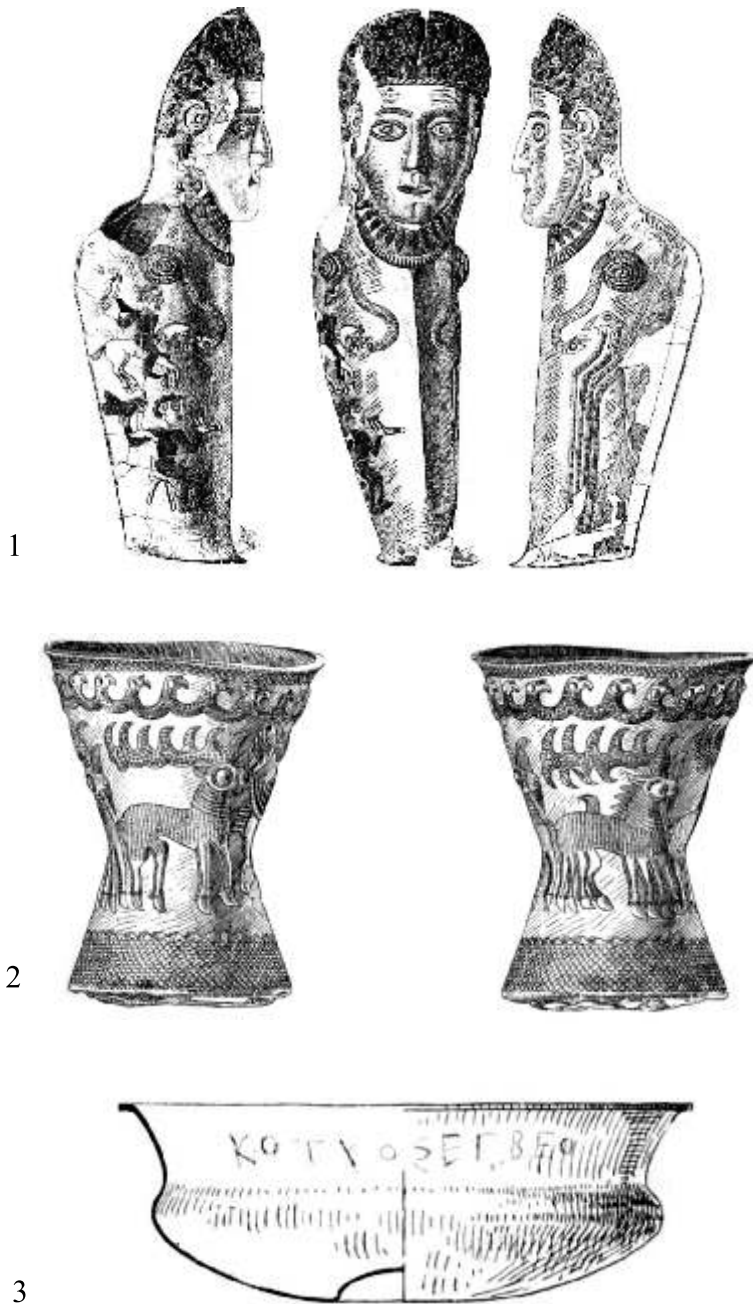

Pl.II. Ceamurlia de Jos.

Material arheologic descoperit în tumul (*apud* Pârvan 1925).

Pl. III. Piese din inventarul complexului tumular de la **Agighiol**
(*apud* Berciu 1969)

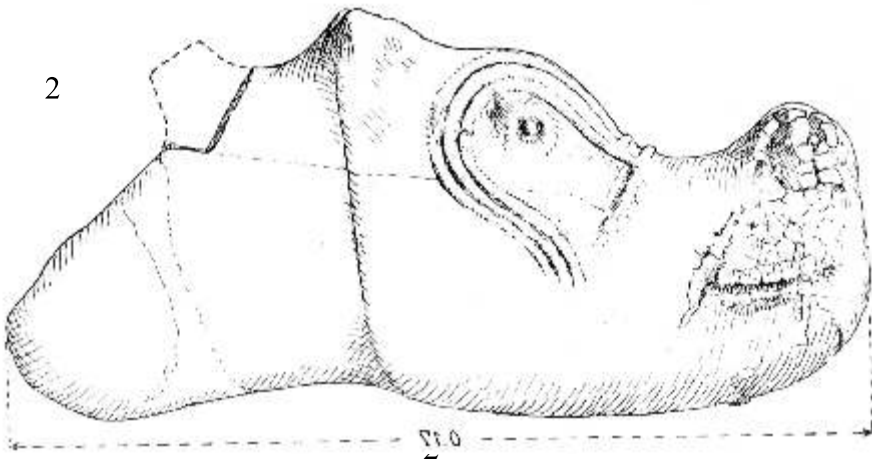
Pl. IV. Piese din inventarul complexului tumular de la **Agighiol**
(*apud* Berciu 1969)

1

2

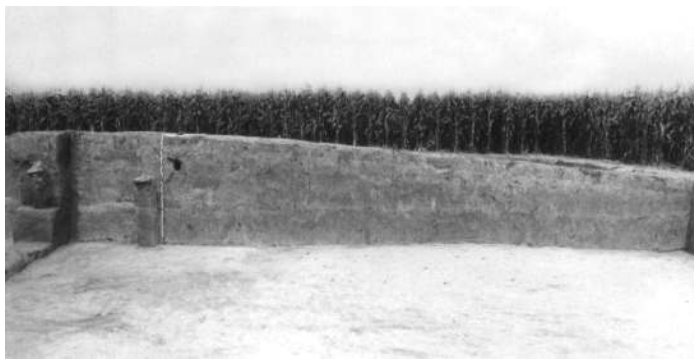
Pl. V. Casimcea. Sceptru de piatră (*apud* Popescu 1941)

1

2

3

Pl. VI. Cercetări preventive

1. Niculițel, punctul *Bădila* (*apud* Simion 2008)

2. Tulcea-Sud

3. Zebil (*apud* Simion 2003a)

1

2

Pl. VII. Poșta

Movilă cercetată în anul 1987 (*apud* Lăzurcă, Simion 2000)

1

2

3

Pl. VIII. Enisala. Punctul *Valea Netului* (apud Simion 1971)

1

2

3

Pl. IX. Jurilovca. Punctul *Capul Dolojman*. Necropola cetății *Orgame*

Pl. X. Celic Dere. Necropola tumulară.

Pl. XI. Celic Dere. Necropola tumulară.

1

2

3

4

Pl. XII. Isaccea. Punctul *Groapa Cailor*.

1

2

3

Pl. XIII. Isacceea. Movila M_{xxx} (1990).

1

2

3

Pl. XIV. Sabangia. Campania 1995.

CATALOGUL MORMINTELOR TUMULARE DIN JUDEȚUL TULCEA CARTATE ÎN 2007

Comuna Baia

Pe raza comunei Baia, județul Tulcea, în zona de S, pe partea stângă a drumului național ce duce spre Constanța (DN 22), se pot observa numeroase morminte tumulare aflate în stări de conservare diferite.

Complexele tumulare, numerotate de la 1 la 17, sunt dispuse relativ organizat, într-o linie ce merge aproximativ paralel cu DN 22 Tulcea-Constanța. În cadrul acestora se pot observa două grupări: una compusă din tumulii 1-3 și 14-17 și alta formată din T 4-13 (Fig.1-2).

T 1 – are aproximativ 6-7 m înălțime, diametrul de 85 m, ușor aplatizat spre sud. Starea de conservare este relativ bună (Fig.4).

T 2 – la aproximativ 100 m N de T1 se află o movilă foarte aplatizată, la suprafața căreia am observat numeroase pietre. Datorită lucrărilor agricole, aceasta se află în pericol de dispariție. Diametrul său este de 75 m, înălțimea fiind de până la 1,50 m (Fig.5/1).

T 3 – este dispus la 50 m N de T 2, are aproximativ 1 m înălțime și un diametru maxim de 60 m. La suprafața acestuia am observat numeroase pietre de culoare albă (Fig.5/2).

T 4 – este denumit și *Movila Hamangia*. Este puternic distrus de intervenții antropice, are vârful aplatizat, înălțimea de aproximativ 4 m, diametrul de 46 m și este perforat de numeroase gropi (Fig.6/1-2).

T 5 – la cca. 150 m NE de tumulul precedent se află un altul, de aproximativ 4-5 m înălțime și un diametru de 49 m; datorită arăturilor, la bază, în partea de V a movilei, pe o distanță de cca. 5 m, este împrăștiată piatră de culoare albă (Fig.7/1).

T 6 – la 150 m NE de T 5 se află o movilă de aproximativ 3 m înălțime, cu un diametru de 46 m, puternic afectată de lucrările agricole (Fig.7/2).

T 7 – este puternic aplatizat, are aproximativ 1-2 m înălțime și un diametru de 54 m. Pe alocuri, se observă piatră de culoare albă (calcar), împrăștiată din cauza arăturilor (Fig.8/1).

T 8 – are dimensiuni reduse și se află la 10 m E de T 7. Înălțimea păstrată este de 1,5 m iar diametrul de 31 m. La suprafață s-au descoperit și câteva fragmente ceramice antice, atipice, lucrate la roată.

T 9 – este situat la NE de T 8, la 200 m E de DN 22, la E de drumul de țară ce pornește perpendicular pe DN 22 înspre lac. Tumulul este foarte aplatizat, are o înălțime de până la 0,50 m și un diametru de 124 m.

T 10 – este amplasat în apropierea DN 22, are aproximativ 5 m înălțime și 42 m diametru; vârful este aplatizat.

T 11 – este situat la N față de T 10 și este foarte aplatizat. Păstrează o înălțime de până la 1,50 m și un diametru de 3,8 m (Fig.8/2).

T 12 – a fost identificat la NE față de T 11, lângă calea ferată Tulcea-Constanța. Acesta are aproximativ 3 m înălțime, iar pe suprafața sa s-a descoperit un mâner de amforă din epoca romană. Diametrul maxim păstrat este de 74 m (Fig.9).

T 13 – la 250 m E de DN 22 și la 100 m NE de T12 se află o movilă de aproximativ 2 m înălțime și un diametru de 62 m, grav afectată de lucrările agricole (Fig.10/1).

T 14 – este situat la circa 150 m SE de T 1. Acesta este puternic aplatizat datorită lucrărilor agricole, având un diametru de 45 m și o înălțime de 1 m (Fig.10/2).

T 15 – la circa 100 m S de movila prezentată anterior se află o alta, care prezintă un grad de aplatizare mai accentuat decât precedenta, la rândul ei fiind grav afectată de lucrările agricole. Complexul are un diametru de 50 m, înălțimea fiind de aproximativ 0,50 m (Fig.11/1).

T 16 – la aproximativ 50 m E de T 15 a fost identificat un alt tumul, care probabil va dispărea în curând datorită lucrărilor agricole. Numeroasele arături care s-au realizat pe suprafața sa au condus la o aplatizare aproape totală, în acest moment movila fiind abia vizibilă. Cu mare greutate am putut stabili un diametru de 43 m.

T 17 – la aproximativ 100 m S de mormântul tumular T 15 a fost observat un altul, mai bine conservat, dar supus și acesta eroziunilor produse de lucrările agricole. A fost stabilit un diametru de 50 m și o înălțime de circa 4 m (Fig.11/2).

Tumulii 18 și 19 se află la SE de aliniamentul descris mai sus, la granița cu județul Constanța.

T 18 – la 1,4 km SE de Movila Hamangia a fost identificată o altă movilă. Aceasta este afectată de lucrările agricole, fiind sistematic arată. Diametrul este de 70 m și înălțimea de circa 4 m (Fig.12/1).

T 19 – acest tumul este bine conservat, nu este arat, prezintă un diametru de 70 m și o înălțime de circa 5-6 m (Fig.12/2).

O grupare de 5 movile (T 20-24) a fost identificată în limita de N a localității Baia, în preajma haltei de steril, de o parte și de alta a liniei ferate.

T 20 – poate fi recunoscut cu ușurință datorită castelului de apă săpat în partea de N a acestuia. A fost stabilită o înălțime de circa 5 m, în vreme ce diametrul a fost fixat cu aproximație la 50 m, datorită puternicelor intervenții antropice ce au afectat movila (Fig.13/1).

T 21 – este situat la circa 200 m N de Castelul de apă. Acesta se prezintă într-o stare de conservare bună, mai puțin zona centrală care este perforată de o groapă. Diametrul este de 70 m, iar înălțimea de circa 5 m (Fig.13/2).

T 22 – a fost identificată între steril și T 23. Este puternic aplatizată din cauza lucrărilor agricole. Gradul de aplatizare este foarte avansat, înălțimea fiind de până la 0,5 m, iar diametrul de 45 m (Fig.14/1).

T 23 – se află în dreptul haltei de steril, la V de linia ferată. Acesta este grav afectat de lucrările agricole, fiind puternic aplatizat. În momentul de față are un diametru de 60 m și o înălțime de 2,5 m.

T 24 – pe partea de V a șoselei Tulcea-Constanța se află o altă movilă, grav afectată de lucrările agricole. Prezintă grad de aplatizare foarte avansat, diametrul este de 54 m, iar înălțimea de până la 0,50 m (Fig.14/2).

Comuna Ceamurlia de Jos

La vest de localitatea Ceamurlia de Jos, de o parte și de alta a drumului județean 222 am identificat mai multe morminte tumulare. Dintre acestea se poate observa o concentrare formată de tumulii T 25-33 și T 37.

T 25 – se află la 50 m dreapta de DJ 222, la 3 km V de Ceamurlia de Jos. Este grav afectat de lucrările agricole. Au fost remarcate următoarele dimensiuni: diametrul de 53 m, înălțimea de circa 3 m (fig.15/1).

T 26 – este marcat de borna rutieră numărul 71 a DJ 222. Aceasta se află pe partea de N a movilei. Jumătatea sudică a complexului a fost distrusă în totalitate în urma amenajării șoselei. Cu mare dificultate am putut aprecia un diametru de 80 m și o înălțime de circa 1,5 m (Fig.15/2).

T 27 – se află la 300 m N de T 26. Este grav afectat de lucrările agricole, prezentând un diametru de 59 m și o înălțime maximă de circa 1 m.

T 28 – este situat la 30 m N de T 27. A fost distrus în proporție foarte mare datorită lucrărilor agricole. Locul ocupat de movilă este marcat de pietrele răspândite în zonă pe o suprafață cu diametrul de 50 m. Trebuie însă să ținem cont că acestea au fost împrăștiate în urma lucrărilor agricole și, cu siguranță, nu au păstrat poziția inițială. Mormântul tumular este aproape total aplatizat.

T 29 – este amplasat la 50 m NV de T 28. Acesta este la rândul său grav afectat de lucrările agricole. Prezintă un diametru de 62 m și o înălțime de circa 1,5 m (Fig.16/1).

T 30 – se află la 50 m S de T 29, între T 28 și 27. Este grav afectat de lucrările agricole. Prezintă un diametru de 45 m și o înălțime de circa 1,5 m (Fig.16/2).

T 31 – este dispus la aproximativ 1,5 km E de grupul de tumuli descriși mai sus. Acesta este grav afectat de lucrările agricole, fiind în curs de dispariție. Tumulul prezintă un diametru de 54 m și o înălțime de circa 2 m (Fig.17/1).

T 32 – se află la aproximativ 500 m spre S de T 31. Aceasta este grav afectat de lucrările agricole. Movila are un diametru maxim de 70 m și o înălțime de circa 3 m (fig.17/2).

T 33 – este dispus la 1 km SV de T 32 și aproximativ 600 m NE de T 26. Acesta este grav afectat de lucrările agricole, având un nivel avansat de aplatizare. Tumulul prezintă un diametru de 80 m și o înălțime de circa 3 m.

T 34 – se află la aproximativ 1 km N de Ceamurlia de Jos și este denumit și *Movila la Iurtă*. Tumulul este grav afectat de un stâlp din lemn montat în centru și de lucrări agricole. Are un diametru de 48 m și o înălțime de circa 2 m (Fig.18/1).

T 37 – se află la 100 m N de DJ 22 (spre Ceamurlia de Jos) aproape de intersecția *Două Cantoane*. Complexul tumular este aplatizat într-o măsură foarte mare din cauza lucrărilor agricole. Diametrul maxim păstrat al mormântului este de 35 m iar înălțimea de până la 0,50 m.

Lunca

T 35 – la 400 m N de intrarea în Lunca a fost identificată o movilă. Aceasta este afectată atât de lucrările agricole, cât și de faptul că pe suprafața sa au fost ridicați doi stâlpi de înaltă tensiune. Complexul prezintă un diametru de 61 m și o înălțime de circa 1 m.

T 36 – se află la peste 1 km NV de Lunca, la rându-i este grav afectat de lucrările agricole, fiind și suprapus de un drum de câmp. Tumulul are un diametru de 50 m și înălțimea de circa 2 m.

T 38 – este situat între Lunca și Vișina, la aproximativ 1 km N de șosea. Denumit și *Movila Înaltă*, acesta este afectat de intervenții antropice, la baza sa fiind amenajat un bordei, iar în zona centrală o groapă. Tumulul are un diametru de 42 m și o înălțime de circa 5 m (Fig.19/2).

T 62 – la 2 km S de IAS Lunca am identificat un mormânt tumular în stare de conservare destul de bună, dar care este supus deteriorării produse de lucrările agricole. Acesta se află pe aceeași direcție cu *Movila Înaltă*, la aproximativ 2,5 km N de aceasta. Tumulul are dimensiuni destul de mari, un diametru de 70 m și o înălțime de 3 m (Fig.23/2).

Comuna Jurilovca

Jurilovca

La jumătatea distanței dintre localitățile Vișina și Jurilovca, de o parte și de alta a drumului județean se află două morminte tumulare aplatizate (T 39 și T 40).

T 39 – este dispus la S de drumul județean DJ 222 și este în pericol de dispariție, fiind grav afectat de lucrările agricole. Dimensiunile sunt greu de apreciat, înălțimea maximă este de 0,75 m iar diametrul de 50 m.

T 40 – se află la aproximativ 30 m N față de T 26, de cealaltă parte a drumului județean, fiind grav afectat de lucrările agricole. Înălțimea este de aproximativ 0,75 m, iar diametrul de 55 m.

T 41 – la aproximativ 1 km N de localitatea Jurilovca (între Jurilovca și Sălcioara), pe vârful **dealului Ceardac**, se poate observa un mormânt tumular cu diametrul de 37 m și o înălțime de circa 2 m. Pe partea vestică a acestuia este traversat de un drum agricol. Mormântul este parțial afectat de lucrările agricole, dar are o stare de preservare destul de bună (fig.19/2).

La aproximativ 1,5 km NV de localitatea Jurilovca se află un grup de 12 morminte tumulare aflate în stare de conservare diferită.

Inițial am putut observa un aliniament de 5 tumuli, orientați pe direcția N-S, situați pe creasta dealului (T 42-53), pentru ca, ulterior, cercetând atent zona de SV a versantului să mai identificăm încă 9 morminte tumulare, puternic afectate de lucrările agricole.

T 42 – este situat la circa 1 km SV de T 41 și la aproximativ 1,2 km N de localitatea Jurilovca. Diametrul acestuia este de 52 m, iar înălțimea de 1,5 m. Tumulul a fost grav afectat de lucrările agricole (Fig.20/1).

T 43 – se află la circa 100 m S de T 29. Diametrul aproximativ este de 32m, iar înălțimea păstrată de 1 m. Mormântul este grav afectat de lucrările agricole (Fig.20/2).

T 44 – se afla la circa 50 m S de T 30. Diametrul său de 90 m denotă faptul că movila era de mari dimensiuni, dar înălțimea, de aproximativ 2 m, a fost cu siguranță redusă datorită lucrărilor agricole (Fig.21/1).

T 45 – este situat la circa 50 m S de T 31. Tumulul păstrează un diametru de 90 m și o înălțime de aproximativ 3 m fiind grav afectat de intervențiile antropice agricole, la care se adaugă săparea unui puț pe latura vestică (Fig.21/2a, 2b; Fig.22/1).

T 46 – se află la circa 100 m S de T 32. Diametrul său este de 45 m iar înălțimea de 0,5 m. Movila este grav afectată de lucrările agricole, fiind în curs de dispariție (Fig.22/2).

T 47 – este amplasat la circa 70-80 m SV de T 33 și se prezintă ca o aglomerație de pietre de formă circulară, cu un diametru de 31 m, fiind aplatizată din cauza lucrărilor agricole.

T 48 – se află la circa 10 m N de T 34. Este aproape aplatizat din cauza lucrărilor agricole. Se păstrează, la fel ca și tumulul precedent, sub forma unei aglomerații circulare de piatră pe o suprafață cu diametru de 52 m. Tot pe această suprafață am putut identifica numeroase fragmente ceramice ce par a fi datate din perioada elenistică.

T 49 – se află la circa 15-20 m V de T 35. Și acest tumul este aplatizat din cauza lucrărilor agricole. Pe suprafața sa, cu un diametru de 45 m, am putut observa numeroase fragmente ceramice antice.

T 50 – este situat la circa 10 m N de T 36, fiind aplatizat datorită lucrărilor agricole. La suprafață se poate observa o concentrație de pietre și fragmente ceramice de epocă elenistică, pe o suprafață cu un diametru de 40 m.

T 51 – este amplasat la circa 30 m S de T 35. Tumulul a fost distrus de lucrările agricole fiind în curs de dispariție. Diametrul păstrat este de 30 m.

T 52 – se află la circa 40 m S de T 38 fiind și el distrus de lucrările agricole. Tumulul este marcat de numeroase pietre pe o suprafață ovală cu o lungime de 35 m.

T 53 – este amplasat la circa 150 m S de T 33. Tumulul este puternic aplatizat, fiind în curs de dispariție, păstrând un diametru de 50 m.

La aproximativ 300 m V de aliniamentul constituit de mormintele 42-53, la o altitudine mai joasă am observat o altă grupare constituită din 6 morminte tumulare (T 54-59).

T 54 – este situat la 1,5 km N de Jurilovca, 2 km V de antena firmei Orange și la aproximativ 200 m V de T 32. Tumulul este aplatizat din cauza lucrărilor agricole, păstrând o înălțime de circa 1 m și un diametru de 50 m.

T 55 – este amplasat la 100 m N de T 41, fiind puternic afectat de lucrările agricole. Deși abia se observă, am putut stabili un diametru de 41 m.

T 56 – se află la 20 m S de T 41, fiind grav afectat de lucrările agricole. Mormântul păstrează un diametru de 25 m.

T 57 – se află la 10 m V de T 42, fiind și acesta distrus de lucrările agricole. Diametrul înregistrat este de 35 m.

T 58 – este situat la 30 m N de T 43, aproape dispărut din cauza lucrărilor agricole. Suprafața pe care se mai observă are un diametru de 25 m.

T 59 – este amplasat la 150 m N de T 41, diametrul său este de 55 m iar înălțimea este de 1 m. Tumulul este grav afectat de lucrările agricole (Fig.23/1).

La aproximativ 2,5 km N de Jurilovca și 1,5 km V de Sălcioara am identificat un grup de 4 tumuli.

T 63 – este situat la 1 km NE de T 49, aplatizat din cauza lucrărilor agricole, păstrează o înălțime de 0,70 m și diametrul de 50 m (Fig.24/1).

T 64 – se află la 50 m E de T 50, aplatizat din cauza lucrărilor agricole, este suprapus de un drum de câmp. Diametrul său este de 30 m, iar înălțimea de aproximativ 0,75 m.

T 65 – se află la circa 100 m E de T 50. Diametrul său este de 40 m, iar înălțimea de 1 m, aplatizat din cauza lucrărilor agricole (fig.24/2).

T 66 – este dispus la 50 m N de T 50, diametrul său fiind de 60 m, iar înălțimea de 2,5 m. Tumulul este grav afectat de lucrările agricole.

Sălcioara

La aproximativ 3 km de localitatea Sălcioara, în partea de V a satului se poate observa un aliniament de patru morminte tumulare orientate NV-SE.

T 68 – este cel mai sudic din acest grup și are un diametru de 30 m, înălțimea de aproximativ 1,5 m, iar starea de conservare este bună.

T 69 – se află în partea stângă a drumului de pământ ce merge spre S (Jurilovca–Bază poligon militar), la 50 m N de precedentul tumul. Diametrul este de 30 m, înălțimea aproximativă de 1,5 m iar starea de conservare este destul de precară, fiind afectat de lucrările agricole.

T 70 – este dispus la aproximativ 30 m N de T 69, pe partea dreaptă a drumului de pământ ce merge spre S (Jurilovca-Bază poligon militar); diametrul este de 35 m, înălțimea de 2 m, starea de conservare destul de bună.

T 71 – se află la aproximativ 15 m N de T 70, pe partea dreaptă a drumului de pământ ce merge spre S (Jurilovca-poligonul militar). Are 50 m diametru și o înălțime de 2 m. Starea de conservare este precară, complexul fiind aplatizat și afectat de amplasarea în trecut peste acesta a unei stâne.

La aproximativ 2 km V de satul Sălcioara și la aproximativ 6 km S-SE de liziera pădurii, în zona de pășune a localității, în apropiere de poligonul militar se află un alt aliniament de 2 movile.

T 72 – are diametrul de 20 m, înălțimea de 1,5 m iar starea de conservare este relativ bună.

T 73 – se află la aproximativ 10 m N de T 72, are un diametru de 17 m, înălțimea de 1 m, starea de conservare relativ bună.

T 74 – este amplasat în zona de izlaz a localității Sălcioara, în apropierea șanțului de delimitare a poligonului militar, la aproximativ 500 m N de T 72 și T 73, la aproximativ 2 km NV-V de satul Sălcioara și la aproximativ 5,5 km S de liziera pădurii. Complexul tumular are diametrul de 16 m, înălțimea de

1,5 m. Starea de conservare este destul de bună, cu toate că prezintă intervenții antropice în zona centrală.

T 75 – se află la aproximativ 50 m S de T 74, diametrul este de 20 m, înălțimea de 1 m iar starea de conservare este acceptabilă, cu toate că este tăiat spre N de un șanț de mici dimensiuni, care delimitează zona de S a poligonului.

La aproximativ 6 km N de Sălcioara, la granița cu comuna Sarichioi, în zona folosită drept poligon militar, am observat un aliniament din 3 tumuli orientați de la NE la SV (T 76-78), după cum urmează:

T 76 – este dispus în capătul de N al aliniamentului, lângă șanțul de S al poligonului militar. Complexul avea un diametru de 15 m și o înălțime de 0,70 m.

T 77 – se află la aproximativ 50 m S de T 76, are un diametru de 16 m și o înălțime de 0,50 m. Mormântul tumular este aproape aplatizat fiind în pericol de dispariție.

T 78 – este situat la aproximativ 75 m de S de T 77, diametrul este de 15 m, înălțimea de 1,5 m, starea de conservare destul de bună.

T 79 – este amplasat la aproximativ 3,5 km NV de satul Sălcioara, pe Dealul Drăgaica, în apropierea unei antene militare (100 m N). Tumulul are un diametru de 20 m, înălțimea de 1 m. Starea de conservare este foarte proastă 30% din suprafața sa fiind distrusă.

T 80 – la aproximativ 3 km NV de satul Sălcioara, la 50 m S de antena militară, pe partea stânga a drumului de pământ ce duce spre localitate. Diametrul său este de 25 m, înălțimea aproximativă de 1 m, starea de conservare este destul de bună.

În poligonul militar, la aproximativ 6 km NV de satul Sălcioara, la aproximativ 1,5-2,0 km de liziera pădurii se află un grup de 2 movile.

T 81 – complexul are diametrul de 25 m, înălțimea de aproximativ 2,5 m, iar starea de conservare relativ bună. În zona sa centrală a fost ridicat un stâlp de beton.

T 82 – se află la aproximativ 15 m S de T 14. Acesta este afectat de amenajările din poligonul militar, diametrul său este de 26 m, iar înălțimea de aproximativ 1,5 m. Starea de conservare este proastă, tumulul fiind grav afectat în cursul exercițiilor militare.

La 3,5 km N de localitatea Sălcioara, la 100 m în stânga șoselei ce merge spre localitatea Enisala, în perimetrul poligonului militar se află aliniament de 3 movile.

T 83 – prezintă șanțuri late, de aproximativ 2,00-2,50 m, pe direcția N-S și E-V, ceea ce ar sugera că movila a fost cercetată. Având în vedere că se află în perimetrul poligonului militar, probabil a fost afectată de amenajările sau

tragerile efectuate în poligon. La suprafața solului se găsesc foarte multe fragmente de obuz. Diametrul este de 40 m, iar înălțimea de aproximativ 3 m.

T 84 – se află la 50 m S de T 83. Diametrul său este de 32 m, iar înălțimea de 0,80 m. Starea de conservare este proastă, movila fiind distrusă în proporție de 50 % (posibil, afectată de tragerile din poligon).

T 85 – este situat la aproximativ la 50 m S de T 84. Acesta este afectat de arătură și activitățile din poligonul militar. La suprafață apar aglomerări de pietre (probabil resturile mantalei tumulului) pe laturile de N, E și S. Diametrul său este de 25 m, iar înălțimea de 0,50 m.

Vișina

T 60 – la 1,5 km NV de localitatea Vișina am identificat un mormânt tumular puternic aplatizat din cauza lucrărilor agricole. Acesta păstrează o înălțime de până la 0,50 m și un diametru de 30 m.

T 61 – este situat la circa 300 m V de T 47, fiind aproape dispărut din cauza lucrărilor agricole. Complexul păstrează o înălțime de aproximativ 0,30 m și un diametru de 30 m.

T 67 – se află la 4 km N de Vișina și 1 Km E de IAS Lunca. Mormântul tumular este aplatizat din cauza lucrărilor agricole și are înălțimea de 1 m, iar diametrul de 50 m.

Comuna Mihail Kogălniceanu

Mihail Kogălniceanu

La S de localitatea Mihail Kogălniceanu, pe partea dreaptă a drumului ce duce spre Constanța, se poate observa un mormânt tumular de mari dimensiuni, cunoscut sub denumirea de Kogălniceanu Sud. Acesta constituie capătul sudic al unui aliniament de 6 morminte tumulare orientate NS.

T 86 – este situat la circa 600 m SV de localitatea Mihail Kogălniceanu. Tumulul este puternic afectat de lucrările agricole. Diametrul este de 70 m, iar înălțimea de 2,5-3 m (Fig.25/1).

T 87 – se află la aproximativ 200 m N de T 73. Acesta este grav afectat de lucrările agricole, diametrul său fiind de 40 m, iar înălțimea de 0,5 m.

T 88 – se situează la aproximativ 200 m N de T 74, este puternic aplatizat din cauza lucrărilor agricole, având înălțimea de aproximativ 1m și diametrul de 46 m.

T 89 – se află la circa 70 m S de T 73 are înălțimea de 0,50 m și diametrul de 37 m. Starea de conservare este foarte proastă datorită lucrărilor agricole și a amenajării unui hidrant în partea de V.

T 90 – se află la 100 m S de T 76, are o înălțime de 0,75 m și diametrul de 32 m. Se află în pericol de dispariție datorită lucrărilor agricole.

T 91 – este situat la 150 S de T 77, are înălțimea de 4 m și diametrul de 44 m. Starea de conservare este relativ bună, pe acesta aflându-se borna topografică *Kogălniceanu Sud* (Fig.25/2).

Lăstuni

În limita de E a localității, pe partea dreaptă a drumului ce duce de la Lăstuni la Mihail Kogălniceanu, am putut observa o grupare destul de compactă, formată din 6 morminte tumulare.

T 92 – se află la 200 m E de localitatea Lăstuni. Diametrul are 36 m, iar înălțimea 1 m. Tumulul este afectat de lucrările agricole (Fig.26/1).

T 93 – este situat la 100 m S de T 79, diametrul are 47 m și înălțimea 1 m. Este afectat de lucrările agricole.

T 94 – se află lângă lutăria de la marginea de E a satului și este afectat parțial de un drum de țară. Are o înălțime de 2 m și un diametru de 43 m.

T 95 – se află la 40 m N de T 81. Înălțimea acestui tumul este de 1 m, iar diametrul de 40 m. Mormântul este grav afectat de lucrările agricole (Fig.26/2).

T 96 – este situat la 60 m V de T 82, înălțimea păstrată este de 1,5 m iar diametrul de 48 m.

T 97 – este amplasat la 40 m V de T 83. Înălțimea acestuia este de 1,5 m iar diametrul de 45 m. Tumulul este grav afectat de lucrările agricole.

În marginea de SE a localității am putut identifica un grup de 5 morminte tumulare.

T 98 – a fost observat la aproximativ 1 km SE de sat. Starea sa de conservare este relativ bună, fiind afectat doar la bază de lucrările agricole. Se păstrează la o înălțime de 3 m și are un diametru de 37 m. Pe vârf se află o bornă geodezică (Fig.27/1).

T 99 – este amplasat la 100 m E de sat. Tumulul este aplatizat și se află în pericol de dispariție din cauza lucrărilor. Păstrează o înălțime de 1,5 m și un diametru de 49 m.

T 100 – se află la 200 m SV de T 99, este distrus parțial de amenajarea unui bazin de apă și afectat de lucrările agricole. Înălțimea sa este de aproximativ 1 m, iar diametrul de 35 m.

T 101 – este situat la 100 m E de sat, fiind puternic afectat de lucrările agricole. Înălțimea păstrată este de 1 m, iar diametrul de 47 m.

T 102 – se află la 300 m SE de sat. Diametrul său este de 45 m, iar înălțimea de 1 m. Este grav afectat de lucrările agricole (Fig.27/2).

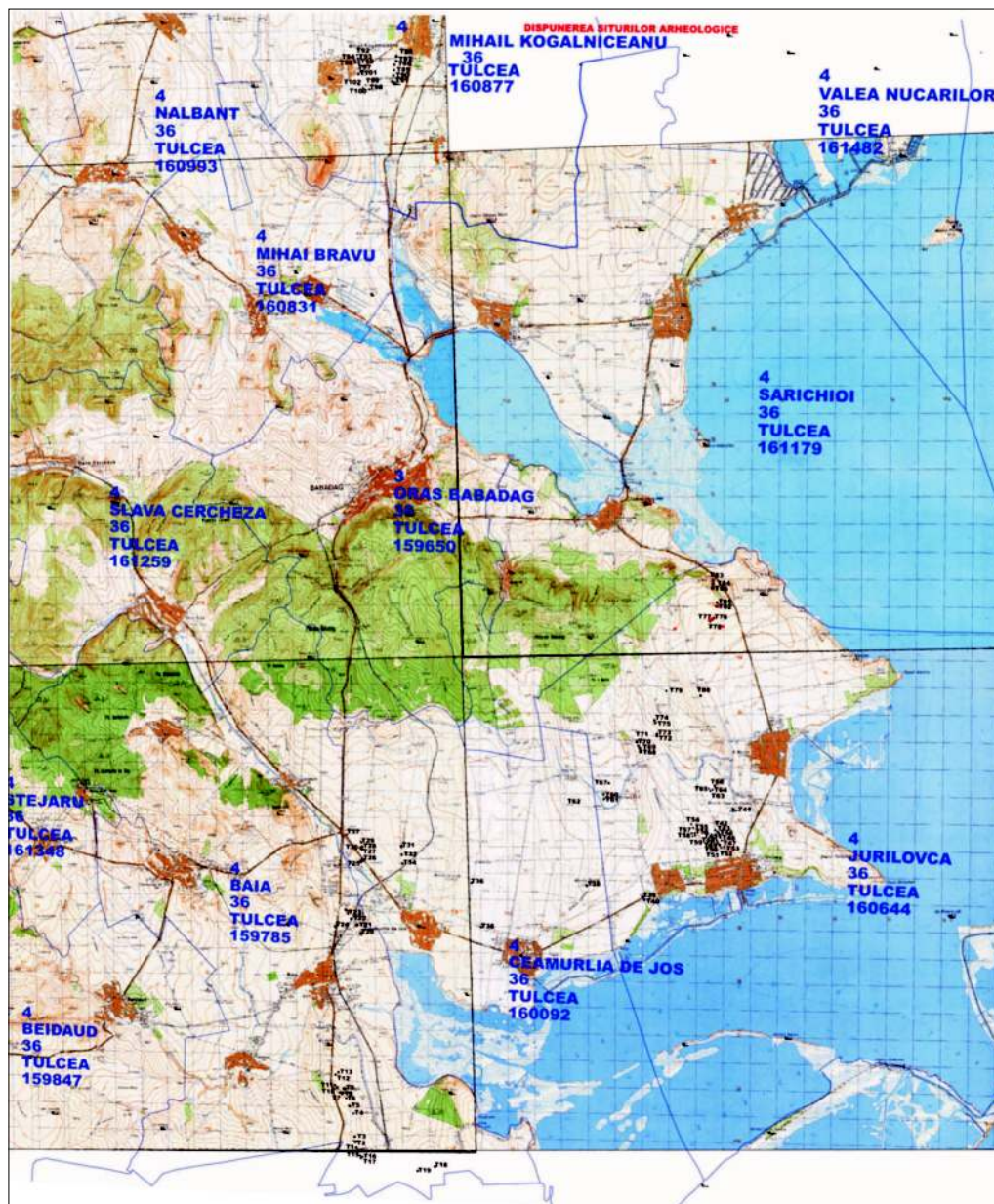

Fig.1. Dispunerea în spațiu a mormintelor tumulare cartate în 2007.

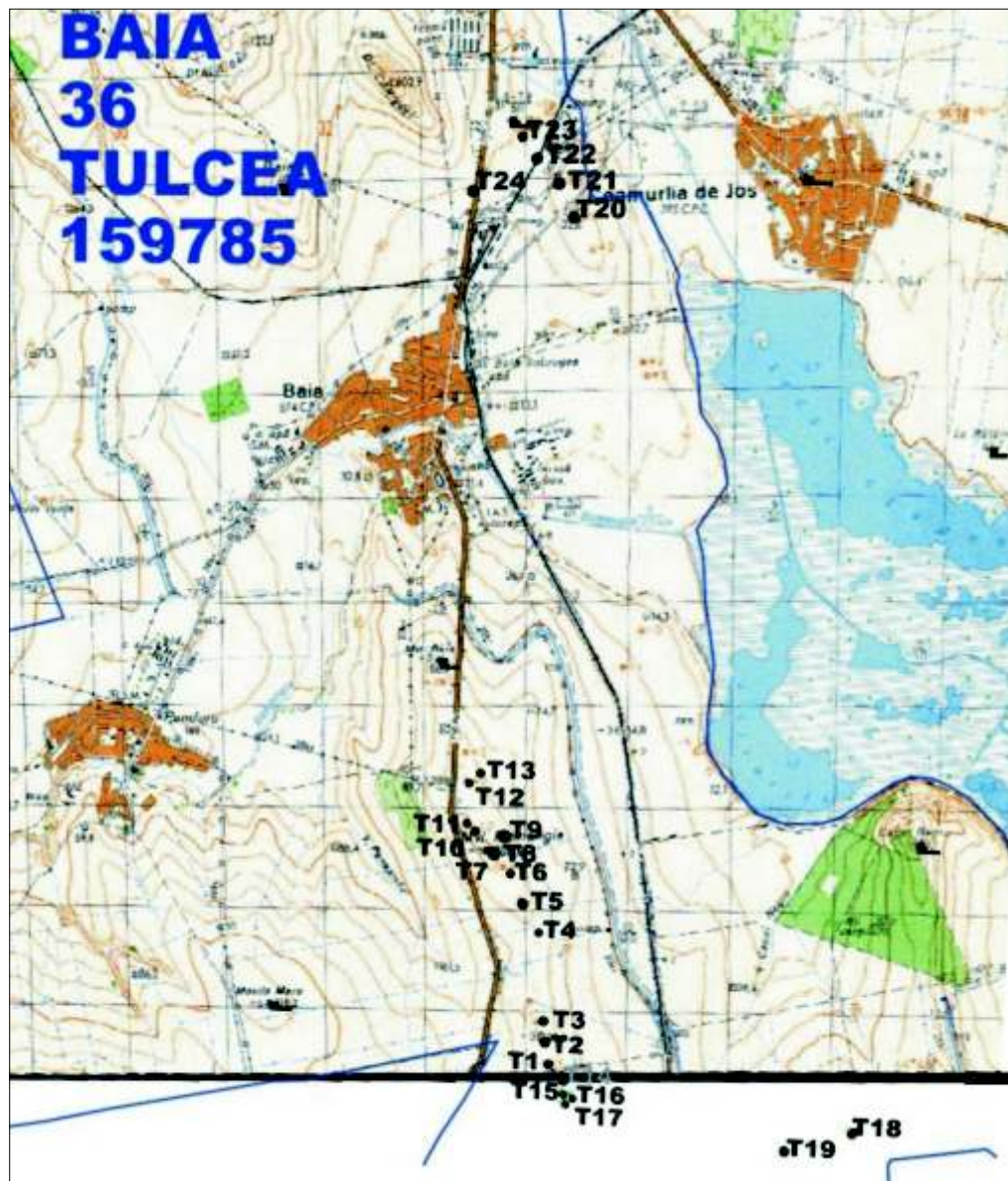
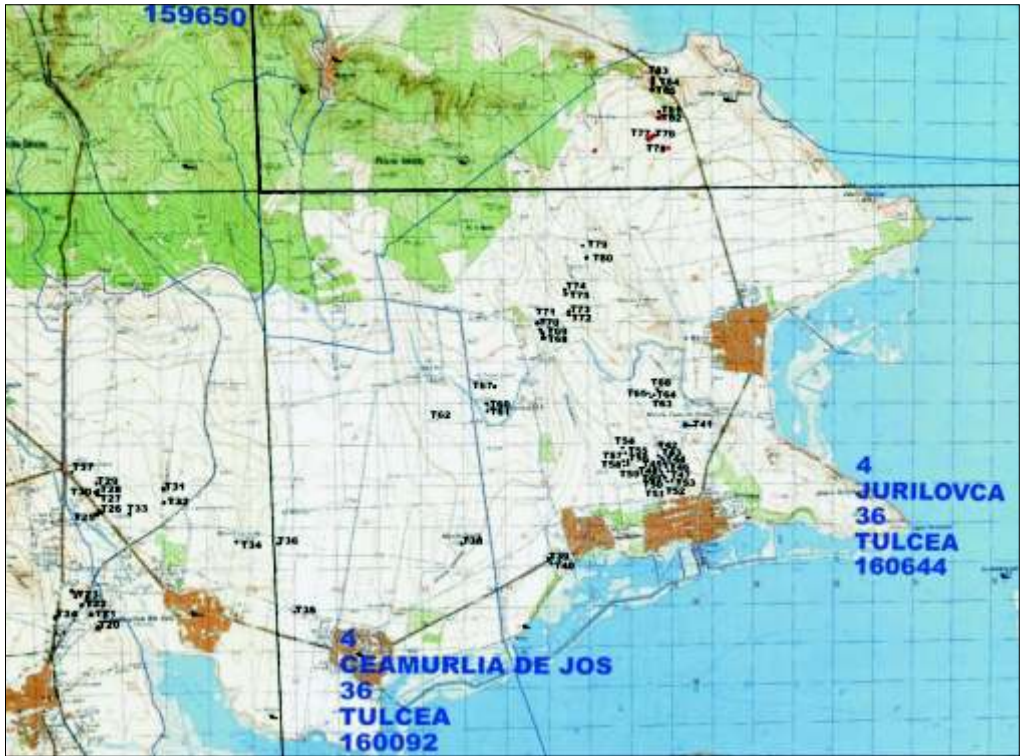

Fig.2. Harta cu tumulii cartajați pe teritoriul comunei Baia în 2007.

1

2

Fig. 3.

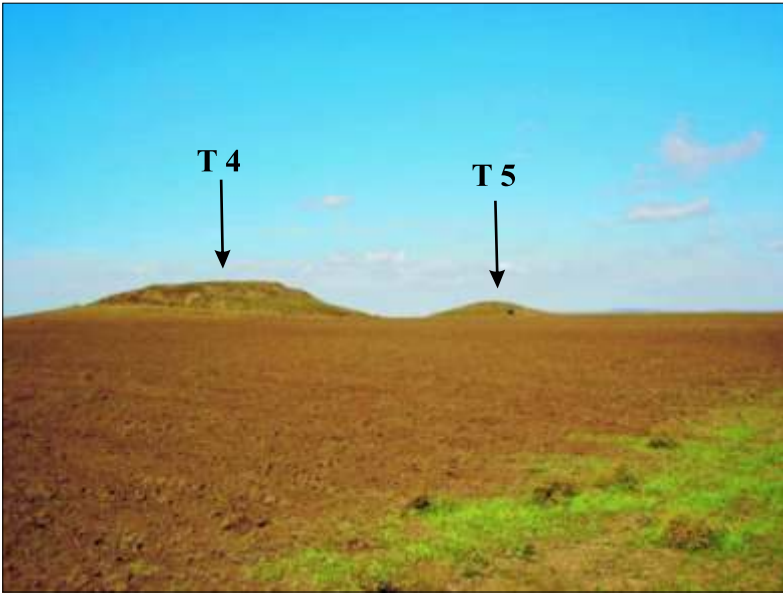
1. Harta cu tumulii cartajași pe teritoriul comunelor Ceamurlia de Jos și Jurilovca.
2. Harta cu tumulii cartajași pe teritoriul comunei Mihail Kogălniceanu.

Fig.4. Baia - Tumulul 1.

Fig.5. Baia - Tumuli 2 și 3.

1

2

Fig.6. Baia - Tumulul 4.

1

2

Fig.7. Baia - Tumulii 5 și 6.

Fig.8. Baia - Tumulii 7 și 11.

Fig.9. Baia - Tumulul 12.

1

2

Fig.10. Baia - Tumulii 13 și 14.

1

2

Fig.11. Baia - Tumulii 15 și 17.

Fig.12. Baia - Tumulii 18 și 19.

1

2

Fig.13. Baia - Tumulii 20 și 21.

1

2

Fig.14. Baia - Tumulii 22 și 24.

2

Fig.15. Ceamurlia de Jos - Tumulii 25 și 26.

Fig.16. Ceamurlia de Jos - Tumuli 29 și 30.

1a

1b

2

Fig.17. Ceamurlia de Jos - Tumulii 31 și 32.

1

2

Fig.18. Ceamurlia de Jos - Tumulii 34 și 35.

1

2

Fig.19. Ceamurlia de Jos - Tumulii 38 și 41.

1

2

Fig.20. Ceamurlia de Jos - Tumulii 42 și 43.

1

2a

2b

Fig.21. Ceamurlia de Jos - Tumulii 44 și 45.

1

2

Fig.22. Ceamurlia de Jos - Tumului 45 și 46.

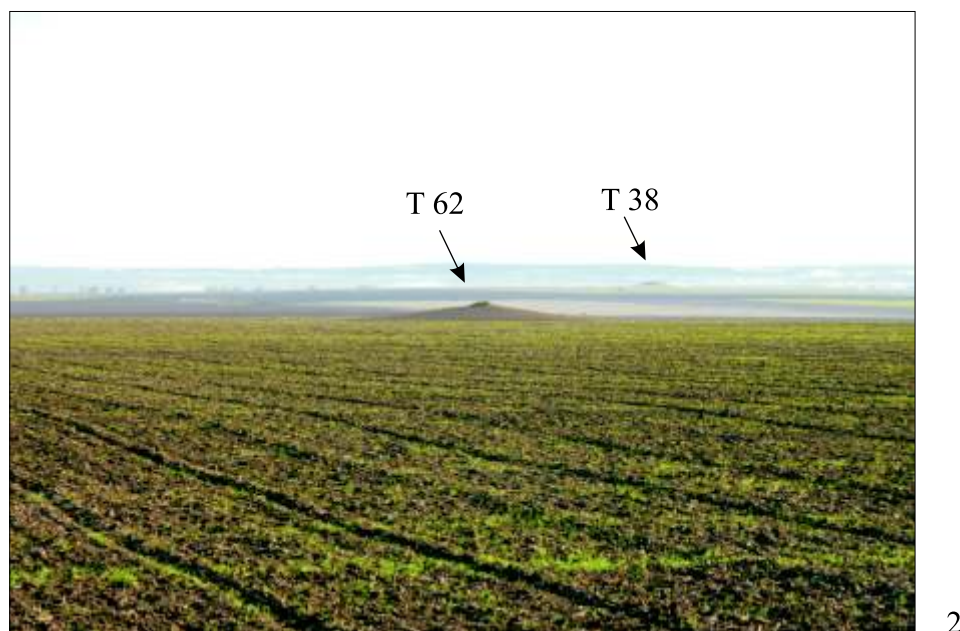

Fig.23. Ceamurlia de Jos - Tumuli 59 și 62.

1

2

Fig.24. Ceamurlia de Jos - Tumulii 63 și 65.

1

2

Fig.25. Mihail Kogălniceanu - Tumulii 86 și 91.

1

2

Fig.26. Lăstuni - Tumulii 92 și 95.

1

2

Fig.27. Lăstuni - Tumulii 98 și 102.

ÎNCHEIERE

Această primă etapă de inventariere a mormintelor tumulare din județul Tulcea ne-a permis conturarea unei evaluări obiective a stării lor.

Dispuși grupați sau izolați, tumulii funerari din zona investigată, se află, fără excepție, într-o stare avansată de degradare. Prezența lor în parcele arate intens în ultimii ani, a determinat o modificare evidentă a configurației acestora. „Strategia” proprietarilor acestor terenuri este una simplă, dar eficientă: tumulii deja aplatizați sunt arați integral, astfel încât de la o campanie agricolă la alta aceștia devin din ce în ce mai mici, în timp ce tumulii impozanți sunt atacați circular de pluguri, diametrul acestora suferind modificări serioase. În ambele cazuri, riscurile de a distruge mormintele din interiorul tumulilor sunt inevitabile...

Amintim astfel situația necropolei tumulare grecești de la Orgame/Argamum, complet distrusă de lucrările agricole, fiind cu greu vizibile astăzi numai urmele ringurilor și mantalelor din piatră.

În această situație este necesară, pe de o parte continuarea inventarierii și evaluării mormintelor tumulare, pe de altă parte, în paralel, inițierea unor demersuri de protejarea lor efectivă. Acest din urmă aspect presupune implicarea autorităților administrative locale (consilii locale) care – pe baza informațiilor oferite de specialiștii ICEM – pot identifica în planurile parcelare proprietarii de terenuri pe raza cărora se află răspândiți tumulii funerari. Proprietarii vor putea fi astfel informați în legătură cu drepturile și obligațiile ce le revin în vederea păstrării și conservării tumulilor funerari – conform legislației în vigoare.

De altfel, specialiștii de la Muzeul de Istorie și Arheologie din cadrul Institutului de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea au în vedere inițierea unui proiect cu finanțare nerambursabilă ce va propune bornarea tuturor tumulilor identificați pe teritoriul județului Tulcea.

ABREVIERI

Dacia	Dacia. Recherches et Découvertes Archéologiques en Roumanie, București; seria nouă (N.S.): Revue d'Archéologie et d'Histoire Ancienne, București
Ialomița	Ialomița. Studii și Cercetări de Arheologie, Istorie, Etnografie și Muzeologie, Slobozia
Materiale Peuce	Materiale și Cercetări Arheologice, București Peuce. Studii și comunicări de istorie veche, arheologie și numismatică. Muzeul „Deltei Dunării” (din 1993 Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea), Tulcea; seria nouă (S.N): Studii și cercetări de istorie și arheologie, Tulcea
Pontica	Pontica, Muzeul de Istorie Națională și Arheologie, Constanța
SCIV(A)	Studii și Cercetări de Istorie Veche (și Arheologie), București
Thracia	Thracia, Sofia

BIBLIOGRAFIE

- Alexandrescu, P. 1974 *Un art thraco-géte ?*, Dacia, N.S., 18, 273-281.
- Andrieșescu, I. 1928 *Arheologia și Istoria veche a Dobrogei*, conferință, București
- Baumann, V.H. 1983 *Ferma romană în Dobrogea*, Tulcea
- Berciu, D. 1954 *Asupra problemei așa-numitelor sceptre de piatră din R.P.R. Cu prilejul publicării unei descoperiri similare din Caucazul de nord (U.R.S.S.)*, SCIV 5, 3-4, 539-548.
- Berciu, D. 1966 *Cultura Hamangia, I*, București.
- Berciu, D. 1969 *Arta traco-getică*, București.
- Berciu, D. 1994 *Agighiol*, în *Enciclopedia Arheologiei și Istoriei Vechi a României*, București, 41.
- Berciu, D., Barnea, Al. 1994 *Ceamurlia de Jos*, în *Enciclopedia Arheologiei și Istoriei Vechi a României, I (A-C)*, 273-274.
- Bujor, E., Simion, G. 1961 *Săpăturile de salvare din cimitirul roman de la Isaccea*, Materiale 7, 391-399.

- Cantacuzino, Gh., Simion, G. 1962 *Cercetările arheologice de la Telița, Materiale 8, 373-382.*
- Comșa, E. 1971 *Neoliticul județului Tulcea, Peuce 2, 11-18*
- Comșa, E. 1987 *Neoliticul pe teritoriul României – considerații, București*
- Dodd-Oprițescu, A., Mitrea, I. 1983 *Sceptrul de piatră de la Mogoșeni-Siret, jud. Iași. Problema originii și datării, Carpica 15, 69-98.*
- Dumitrescu, Vl. 1955 *Câteva precizări cu privire la sceptrele în formă de capete de cal din R.P.R și din U.R.S.S., SCIV 6, 3-4, 925-936.*
- Dumitrescu, Vl. 1974 *Arta preistorică în România, București.*
- Dumitrescu, Vl., Dumitrescu, H., Petrescu-Dâmbovița, M., Gostar, N. 1954 *Hăbășești. Monografie arheologică, București.*
- Dumitrescu, Vl., Bolomey, Al., Mogoșanu, Fl. 1983 *Esquisse d'une préhistoire de la Roumanie, București.*
- Harțuche, N. 2004-2005 *Sceptrele de piatră zoomorfe – interpretare și cronologie, Pontica 37-38, 71-97.*
- Hașotti, P. 1997 *Epoca neolitică în Dobrogea, Constanța*
- Lăzurcă, El. 1980 *Raport asupra noilor cercetări arheologice de la Baia (Hamangia), județul Tulcea, Peuce 8, 7-36.*
- Lăzurcă, El, Simion, G. 2000 *Une tombe à enclos sur la vallée de Telița, în Tombes tumulaires de l'Âge du Fer dans le Sud-Est de l'Europe. Actes du IIe colloque international d'Archéologie Funéraire, Tulcea 1995, 83-88.*
- Lungu, V. 1992 *Circulația amforelor ștampilate în zona capul Dolojman, Pontica 25, 69-97.*
- Lungu, V. 1995 *Une tombe du IVe siècle av. J.-C. dans la nécropole de la cité d'Orgamé-Argamum, Peuce 11, 231-263.*
- Lungu, V. 2000 *Pratiques funéraires et formes d'organisation sociale dans la nécropole de la cité grecque d'Orgamé, în Tombes tumulaires de l'Âge du Fer dans le Sud-Est de l'Europe. Actes du IIe colloque international d'Archéologie Funéraire, Tulcea 1995, 101-118*

- Lungu, V. 2004 *Iconographie et société antique: à propos d'une stèle funéraire d'Orgamé*, Peuce, N.S., 2 (15), 49-60.
- Lungu, V.,
Mănucu-
Adameșteanu, Gh.
1995 *Săpăturile arheologice de salvare pe teritoriul comunei Sarichioi (jud. Tulcea)*, Peuce 11, 339-362.
- Mănucu-
Adameșteanu, Gh.
1989 *Aspecte ale ritului și ritualului funerar din perioada feudalismului timpuriu în lumina descoperirilor din Dobrogea*, Simposia Thracologica 7, 429-430
- Mănucu-
Adameșteanu, M.
1992 *Orgamé polis*, Pontica 25, 54-67.
- Mănucu-
Adameșteanu, M.
2001 *Orgamé-Argamum*, Tulcea
- Morintz, S. 1972 *Probleme ale epocii bronzului în Dobrogea*, Pontica 5, 53-58.
- Morintz, S.,
Roman, P. 1968 *Asupra perioadei de trecere de la neolitic la epoca bronzului la Dunărea de Jos*, SCIV 19, 4, 553-574.
- Păunescu, Al. 1970 *Evoluția uneltelor și armelor de piatră cioplită descoperite pe teritoriul României*, București
- Pârvan, V. 1925 *La „statue-menhir” de Hamangia*, Dacia 2, 422-429
- Petrescu-
Dâmbovița, M.
1974 *Scurtă istorie a Daciei preromane*, Iași
- Polonic 1935 *Cetățile antice de pe malul drept al Dunării (Dobrogea) până la gurile ei*, Natura 24, 18-26
- Popescu, D. 1941 *La tombe à ocre de Casimcea (Dobrogea)*, Dacia 7-8, 1937-1940, 85-91
- Roman, P. 1981 *Forme de manifestare culturală din eneoliticul târziu și perioada de tranziție la epoca bronzului*, SCIVA 32, 1, 21-42
- Rowlett, R.M.
1997 *Differential skeletal preservation in the mound cemetery at Celic-Dere in Northern Dobrudja*, în *Actes du IIIe Colloque International d'Archéologie Funéraire*, Tulcea, 139-147.
- Simion., G. 1971a *Despre cultura geto-dacă în Nordul Dobrogei în lumina descoperirilor de la Enisala*, Peuce 2, 63-129.

- Simion, G. 1971b *Descoperiri arheologice pe grindurile din Delta Dunării, Peuce 2, 47-61.*
- Simion, G. 1974 *La culture gèto-dace du nord de la Dobroudja dans la lumière des découvertes d'Enisala, Thracia 3, 291-304.*
- Simion, G. 1977 *Descoperiri noi pe teritoriul noviodunens, Peuce 6, 123-236.*
- Simion, G. 1984 *Descoperiri noi în necropola de la Noviodunum, Peuce 9, 75-96*
- Simion, G. 1994-1995 *Ensemble funéraire de la nécropole de Noviodunum, Dacia, N.S., 38-39, 121-149.*
- Simion, G. 1995 *O nouă necropolă getică la Murighiol, jud. Tulcea, Peuce 11, 265-302.*
- Simion, G. 1996 *Vase romane de bronz descoperite la Noviodunum, Peuce 11, 113-142.*
- Simion, G. 2000a *La a Cincizecea Aniversare, în Istro-Pontica. Muzeul tulcean la a 50- aniversare, XI-XIX.*
- Simion, G. 2000b *Tombes tumulaires dans la nécropole de Celic-Déré, în Tombes tumulaires de l'Âge du Fer dans le sud-est de l'Europe. Actes du 11e Colloque International d'Archeologie Funéraire, Tulcea, 69-82.*
- Simion, G. 2003a *Migrația popoarelor indo-europene la Dunărea de Jos, în Culturi antice în zona Gurilor Dunării, I. Preistorie și protoistorie, Tulcea, 13-50.*
- Simion, G. 2003b *Geto-dacii din nordul Dobrogei, în descoperirile de la Enisala, în Culturi antice în zona Gurilor Dunării, I. Preistorie și protoistorie, Tulcea, 259-314.*
- Simion, G. 2003c *Tombes tumulaires dans la nécropole de Celic-Déré, în Culturi antice în zona Gurilor Dunării, I. Preistorie și protoistorie, Tulcea, 237-246.*
- Simion, G. 2003d *Gètes et Scythes aux Bouches du Danube, în Culturi antice în zona Gurilor Dunării, I. Preistorie și protoistorie, Tulcea, 247-258.*
- Simion, G. 2003e *Cercetările de pe valea Celicului (Celic-Dere), în Culturi antice în zona Gurilor Dunării, I. Preistorie și protoistorie, Tulcea, 213-216.*
- Simion, G. 2003f *O nouă cultură la începutul epocii bronzului pe teritoriul istro-pontic, în Culturi antice în zona Gurilor Dunării, I. Preistorie și protoistorie, Tulcea, în Culturi antice în zona Gurilor Dunării, I. Preistorie și protoistorie, Tulcea, 51-62*

- Simion, G. 2006 *Prezențe scitice pe teritoriul Orgamei, în Orgame/Argamum, Supplementa 1, A la recherche d'une colonie, 263-281.*
- Simion, G. 2008 *Sarcofagele romane din muzeul de la Tulcea, Peuce, S.N. IV, volum în curs de publicare.*
- Vasiliu, I. 1984 *Cimitirul feudal-timpuriu de la Isaccea, Peuce 9, 107-141.*
- Vasiliu, I. 1995a *Mormintele cu ocru de la Luncavița movila „Mocuța”, Peuce 11, 89-115.*
- Vasiliu, I 1995b *Cercetări arheologice în Delta Dunării. Mormintele cu ocru de la Chilia Veche, Peuce 11, 49-87.*
- Vasiliu, I. 1995c *Date noi privind înmormântările cu ocru din Dobrogea. Movilele funerare de la Mihai Bravu, Peuce 11, 141-175.*
- Vasiliu, I. 1995d *Noi informații privind epoca bronzului în nordul Dobrogei. Movilele funerare de la Luncavița, punctul „Drumul Vacilor”, Peuce 11, 117-140.*
- Vasiliu, I. 2003-2004 *Date noi privind epoca bronzului în nordul Dobrogei. Mormintele cu ocru de la Enisala-La Bălțiță, Ialomița 4, 123-136.*
- Vasiliu, I. 2004 *Cercetările arheologice de salvare de la Frecăței, jud. Tulcea, Peuce, S.N., 2 (15), 9-32.*
- Vasiliu, I. 2008 *Cercetările arheologice de salvare de la Nalbant, jud. Tulcea, Peuce, S.N. IV, volum în curs de publicare*

Publicațiile Institutului de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea

Periodice

PEUCE

Peuce XI: Rapoarte și cercetări arheologice, 1995, 418 p.

Peuce XII: Studii și cercetări de istorie și arheologie, 1996, 407 p.

Peuce XIII: Lucrările Sesiunii științifice naționale de conservare-restaurare, Tulcea, 1 - 4 oct. 1996, Tulcea, 2000, 438 p.

Peuce S.N. I (XIV): Studii și cercetări de istorie și arheologie. Volum dedicat împlinirii a 125 de ani de la realipirea Dobrogei la Statul Român, Tulcea, 2003, 599 p.

Peuce S.N. II (XV): Studii și cercetări de istorie și arheologie, Tulcea, 2004, 456 p.

Peuce S.N. III-IV: Studii și cercetări de istorie și arheologie, 2005-2006, Tulcea, 2007, 432 p.

DELTA DUNĂRII

Delta Dunării II: *Studii și cercetări de științele naturii și muzeologie. 40 de ani de activitate a Muzeului de Științele Naturii „Delta Dunării”*, Tulcea, 2004, 237 p.

Delta Dunării III: *Studii și cercetări de științele naturii și muzeologie*, Tulcea, 2006, 220 p.

Cărți de autor

Steluța Pârâu, Vasilica Topoleanu, *Motive populare românești din județul Tulcea*, Tulcea, 1982, 78 p.

Florin Topoleanu, *Ceramica romană și romano-bizantină de la Halmyris (sec. I – VII d.Ch.)*, Tulcea, 2000, 362 p.

Paul Lucian Tocanie, *Colecția de vase de aramă a Muzeului de Etnografie și Artă Populară*, Constanța, 2003,

Victor H. Baumann, *Sângele martirilor*, Constanța, 2004, 240 p.

În colecția BIBLIOTECA ISTRO-PONTICA

Seria Arheologie:

1. V. H. Baumann, *Așezări rurale antice în zona Gurilor Dunării. Contribuții arheologice la cunoașterea habitatului rural (sec. I - IV. p. Chr.)*, Tulcea, 1995, 447 p.

2. *Premier Âge du Fer aux Bouches du Danube et dans les régions autour de la Mer Noire. Actes du Colloque International, Septembre 1993, Tulcea*, Tulcea, 1997, 296 p.

3. *La politique édilitaire dans les provinces de l'Empire romain IIème -IVème siècles après J.-C. Actes du IIIe Colloque Roumano-Suisse, Tulcea, 8 - 15 octobre 1995*, Tulcea, 1998, 284 p.

4. Alexandru Suceveanu, Mihail Zahariade, Florin Topoleanu, Gheorghe Poenaru Bordea, *Halmyris I. Monografie arheologică*, Cluj-Napoca, 2003, 320 p.

5. Gavrilă Simion, *Culturi antice în zona gurilor Dunării*. Vol. I – *Preistorie și protoistorie*, 2003, Cluj-Napoca, 408 p.
6. Gavrilă Simion, *Opaițe greco-romane de bronz din România*, 2003, Cluj-Napoca, 157 p.
7. Gabriel Jugănar, *Cultura Babadag*, I, 2005, Tulcea, 144 p.

Seria Patrimonium:

1. Gabriel Jugănar (ed.), *Aspecte privind prelucrarea și circulația metalelor în Dobrogea din Preistorie până în Evul Mediu*, catalog expoziție, Tulcea, 2005, 108 p.
2. Papa Elena, *100 de ștergare românești din colecția Muzeului de Artă Populară și Etnografie. Motive zoomorfe și avimorfe*, Tulcea, 2007, 72 p.

Seria Artă:

1. Teodor Hrib, catalog expoziție de grafică, pictură, sculpturi cinetice și obiecte, ed. Ibrahima Keita, Tulcea, 2007, 82 p.

Seria Monumente:

1. Mihaela Iacob, (*L*)*Ibida. Slava Rusă*, nr. 1, 2006, Tulcea, 36 p.

Seria Științele Naturii:

1. Mihai Petrescu, *Cercetări privind biodiversitatea unor ecosisteme forestiere din Dobrogea de Nord*, 2004, Tulcea, 220 p.
2. Mihai Petrescu, *Dobrogea și Delta Dunării. Conservarea florei și habitatelor*, Tulcea, 2007, 354 p.

Acte ale colocviilor de Arheologie Funerară

1. *Tombes tumulaires de l'Âge de Fer dans le Sud-Est de l'Europe. Actes du IIe Colloque International d'Archéologie Funéraire organisé à Tulcea, Brăila, Călărași et Slobozia, 18 – 24 septembre 1995*, Tulcea, 2000, 232 p.
2. *Pratiques funéraires dans l'Europe des XIIIe – IVe s. av. J.-C. Actes du IIIe Colloque International d'Archéologie Funéraire organisé à Tulcea, 15 – 20 septembre 1997*, Tulcea, 2000, 249 p.
3. *Pratiques funéraires et manifestations de l'identité culturelle (Âge du Bronze et Âge de Fer. Actes du IVe Colloque International d'Archéologie Funéraire*, Tulcea, 2006, 276 p.

PUBLICAȚII DE ARTĂ

Dobrogea și arta plastică, Tulcea, s.a., 178 p.

Ioana Kassargian in memoriam, album; ed. Anca Lulay-Rotărescu, Tulcea, 1997, 92 p.

Simpozionul de gravură contemporană românească. Tulcea, 2000, ed. Ibrahima Keita, Tulcea, 2002, 198 p.

Marcel Chirnoagă, Cu ocazia împlinirii vârstei de 75 ani, ed. Ibrahima Keita, Tulcea, 2005, 114 p.

Tiberiu Nicorescu (1927 – 1995), ed. Ibrahima Keita, Tulcea, 2006, 61p.

CATALOAGE EXPOZIȚIE:

Teodor Hrib, ed. Ibrahima Keita, 1996, 6 p.

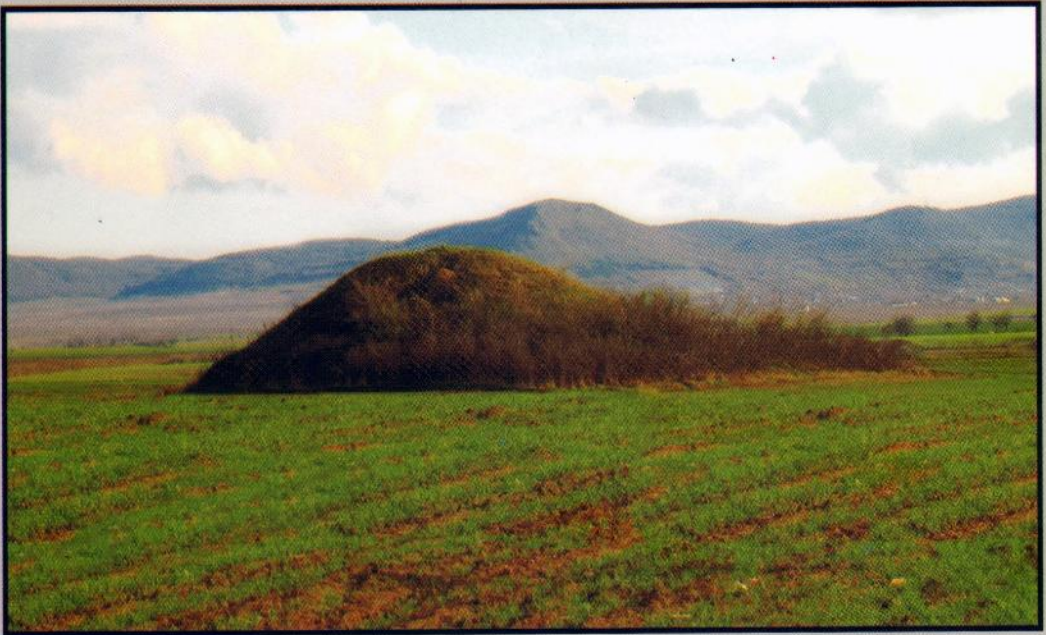
Ioana Balotă, ed. Anca Rotărescu, 1997, 8 p.

Centenar Ciucurencu (1903 – 1977), ed. Ibrahima Keita, Tulcea, 2003, 38 p.

Ștefan Iacobescu (1937 – 2001), ed. Ibrahima Keita, Tulcea, 2005, 14 p.

PUBLICAȚII ANIVERSARE

Istro-Pontica. Muzeul tulcean la a 50-a aniversare 1950 – 2000, eds. M. Iacob, E. Oberländer-Târnoveanu, Florin Topoleanu, Tulcea, 2000, 652 p.

ISBN: 978-973-644-735-8

